

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, 1944. ΓΕΝΗΛΑΙΟΥ 14 | 15 ΜΑΪΟΥ 1979 | ΑΡΙΘ. 10

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

Σ χ ό λ ι α

Χ,1. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εἶναι οἱ μὴ χριστιανοί, οἱ ἐθνικοί. Πβλ. Κλήμ. Ἀλεξ. Παιδαγ. II, 1,1: «οἱ μὲν δὴ ἄλλοι ἄνθρωποι ζῶσιν, ἵνα ἐσθίωσιν... ἡμῖν δὲ ὁ παιδαγωγός...». «ἀδίαλεπτως προσεύχεσθε», ὡς ἐν Α' Θεσσ. 5,17. Πβλ. Πολ. 1,3 καὶ Ἑρμᾶν, Παραβ. IX, 11,7. Ἡ παραίνεσις τοῦ νὰ προσεύχωνται οἱ χριστιανοὶ ὑπὲρ τῶν «ἄλλων», τῶν μὴ χριστιανῶν, ἀπαντᾷ καὶ ἐν Α' Τιμ. 2,1. Πβλ. Κλήμ. Ρώμ. Α'. Ἐπιστ. 60,4. Πολυκ. Φιλιππ. 12,3. Ἡ δὲ αἰτιολογία τῆς παραινεσεως ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Ἑρμᾶ, Παραβ. VIII, 7;2: «ἔτι, φησὶν, ἐστὶν ἐν αὐτοῖς ἐλπίς σωτηρίας». Εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως τὸ παράδειγμα τοῦ ἐπίσκοπου τῶν Τραλλιανῶν, δι' ὃν ὁ Ἱγν. γράφει (Τραλλ. III,2): «ὃν (δηλ. ἐπίσκοπον) λογίζομαι καὶ τοὺς ἀθέτους ἐντρέπεσθαί». Πβλ. καὶ Α' Πέτρ. 3,1. —

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 226 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

X,2. «βλασφημία» λαμβάνεται ἑνταῦθα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς συκοφαντίας. Πβλ. Παύλ. Ἐφ. 4,31. Κολ. 3,8. Α' Τιμ. 6,4. Ρωμ. 3,8. Α' Κορ. 10,30. Τίτ. 3,2. Ματθ. 5,44. — «πρὸς τὰς βλασφημίας αὐτῶν ὑμεῖς τὰς προσευχάς», ὑπονοουμένου τοῦ «ἀντιτάξατε». — «ἔδραττοι τῆ πίστει», ὡς ἐν Παύλ. Κολ. 1,23. —

X,3. Ἡ παραίνεσις «ἀδελφοί» αὐτῶν εὐρεθῶμεν τῆ ἐπιεικείᾳ μὲ ἔμφασιν ἐκφερομένη, ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πρότερον λεχθέντα. — «μιμηταὶ δὲ τοῦ Κυρίου σπουδάζωμεν εἶναι» ἀναφέρεται ὡς ἀντίθεσις εἰς τὸ πρότερον «μὴ... ἀντιμιμήσασθαι». Πβλ. Ἐφ. 1,1. Πολυχ., Φιλ. 8,2. — Παρενθετικὴ θεωρηθῆτω ἡ τρίς ἐπαναλαμβανομένη διὰ τῆς ἀορίστου ἀντωνυμίας «τίς» φράσις: «τίς πλεον ἀδικηθῆ, τίς ἀποστερηθῆ, τίς ἀθετηθῆ»; Πβλ. Α' Κορ. 6,7.8. — «τοῦ διαβόλου βοτάνη» εἶναι οἱ αἰρετικοί, οἱ κακοὶ χριστιανοί, οἱ διαφθορεῖς τῆς ὀρθῆς πίστεως. Πβλ. Ματθ. 13,24-30. 36-43. 15,13. Ἐπίσης Ἰγν., Φιλαδ. 3,1. Τραλλ. 6,1. 11,1. — «ἀγνεῖα καὶ σωφροσύνη», ὡς ἐν Α' Τιμ. 2,9.15. Ἐπίσης Κλήμ. Ρώμ. Α' Ἐπιστ. 64. Τίτ. 2,5. — «σαρκικῶς καὶ πνευματικῶς». Ἐλέχθησαν ἀνωτέρω τὰ δέοντα. Πβλ. Β' Κορ. 7,1. Ἰγν., Μαγν. 1,2. 13,1. Τραλλ., προοίμ. καὶ 12,1. Ρωμ., προοίμ. Σμυρν. 1,1. 12,2. 13,2. Πολυχ. 1,2. 5,1.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

Ἐπὶ τῇ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγ. Βασιλείου

ΠΟΛΥΚΑΡΠΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

« Η Θ Ο Β Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Α »

5. Τὸ 370 ἀποθνήσκει ὁ γέρον ἐπίσκοπος Εὐσέβιος, ἀντ' αὐτοῦ ἀνυψοῦται ἐπὶ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Καισαρείας ὁ κλεινὸς καὶ σοφὸς Βασίλειος. Ὅκτὼ μόλις χρόνια ἔζησε μετὰ τὴν ἀνύψωσίν του εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας. Ἀλλὰ ὅκτὼ χρόνια δόξης, τιμῆς καὶ καταπληκτικῆς δράσεως ἐκκλησιαστικῆς, κοινωνικῆς καὶ θεολογικῆς, ἅμα δὲ καὶ συγγραφικῆς. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἀνεδείχθη ἀληθινὸν πρότυπον ἐκκλησιαστικοῦ Ἡγέτου καὶ Ποιμενάρχου ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Τὸ 372 τρία μεγάλα περιστατικά ἐπιθέτουν τὸν στέφανον τῆς ἀξιοθαυμάστου προσωπικότητός του. Ὁ «φιλοχρυσότατος καὶ μισοχριστότατος» βασιλεὺς Οὐάλης, φίλος τῶν Ἀρειανῶν, ἐπεζήτησε νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν Ἀρειανισμὸν καὶ εἰς τὴν Καισαρείαν. Πρὸς τοῦτο ἀπέστειλε τὸν ὑπαρχόν του Μόδεστον διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τὸν Βασίλειον νὰ ὑποταγῇ εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ βασιλέως. Ἀλλ' ἀντίκρουσε τὸν γίγαντα τῆς πίστεως, τὸν ἄκαμπτον ἀμύνητορα τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸν θαρραλέον ἐκκλησιαστικὸν Ἡγέτην, τὸν ἄφοβον Ποιμενάρχην, ὁ ὁποῖος δὲν πτοεῖται πρὸ τῶν ἀπειλῶν τῶν ἰσχυρῶν. Περίφημοι εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Βασίλειου πρὸς τὸν Μόδεστον, ὅταν τὸν ἠπειλήσε μὲ βάσανα καὶ θάνατον, ἂν δὲν ὑπέκυπτε εἰς τὴν βασιλικὴν ἀξίωσιν, ὅπως μᾶς τοὺς ἀναφέρει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος: «Πῦρ καὶ ξίφος καὶ θῆρες καὶ οἱ τὰς σάρκας τέμνοντες ὄνυχες, τρυφὴ μάλ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 229 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

λον ἡμῖν εἰσιν ἢ κατάπληξις. Πρὸς τοῦτο ὕβριζε, ἀπειλεῖ, ποιεῖ πᾶν ὅ,τι ἂν ἡ βουλομένω σοι, τῆς ἐξουσίας ἀπόλαυε. Ἐκουέτω τοῦτο καὶ βασιλεύς, ὡς ἡμᾶς γε οὐχ αἰρήσεις, οὐδὲ πείσεις τῇ ἀσεβείᾳ, κἂν ἀπειλῆς χαλεπώτερα»! Κατάπληξις, ἀλλὰ καὶ θαυμασιμὸς κατέλαβε τὸν ἰσχυρὸν ἄρχοντα Μόδεστον. Καὶ ἡ προηγουμένη ὁργὴ του μεταβάλλεται εἰς σεβασμὸν πρὸ τῆς ἐπιβλητικῆς προσωπικότητος τοῦ Μεγάλου Πατρὸς καὶ Ποιμενάρχου!

6. Τὸ αὐτὸ 372 ἔτος ὁ Μέγας Βασίλειος διὰ τὴν διαφυλάξιν τὴν περιοχὴν τῆς πολίχνης τῶν Σασίμων ἐκ τῆς αἰρετικῆς ἀρειανικῆς λαίλαπος, πείθει τὸν φίλον του Γρηγόριον νὰ χειροτονηθῇ ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἐπίσκοπον τῆς μικρᾶς καὶ ἀσήμου ταύτης πολίχνης, ἥτις ὅμως ἀπετέλει ἀσφαλείας ὄριον διὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καισαρείας. Τὸ ἴδιον ἔτος χειροτονεῖ καὶ τὸν ἀδελφόν του Γρηγόριον ὡς ἐπίσκοπον Νύσσης, πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποβλέπων, ἥτοι τὴν διαφύλαξιν ἀπὸ τοῦ αἰρετικοῦ μιάσματος καὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Καὶ ὁ Γρηγόριος Νύσσης, ὁ ὅμαιμος ἀδελφὸς τοῦ Βασιλείου ἀνεδείχθη καὶ αὐτὸς Μέγας ὡς «ἔγγαμος» Ποιμενάρχης καὶ σοφὸς συγγραφεὺς καὶ μύστης τῆς Θεολογίας, ὅσον ὀλίγοι πρὸ καὶ μετ' αὐτόν. Ἄλλ' ἐνταῦθα, ἔστω καὶ πρωθυστερώς πρέπει νὰ ἀναφέρω καὶ τὴν ἀξιοθαύμαστον φιλανθρωπικὴν δρασίμην τοῦ Βασιλείου, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 368. Ὅταν δηλαδὴ τότε ἐξεργράγη φρικωδέστατος λιμὸς εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας καὶ τὴν ὅλην περιοχὴν τῆς, ὁ Μέγας Βασίλειος, συγκεντρώσας τοὺς ἐκ τοῦ λιμοῦ πάσχοντας καὶ μόλις ἀναπνέοντας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, νήπια καὶ γέροντας καὶ κάθε ἡλικίας ἀνθρώπους, ἐμοίραζε τροφὰς καθ' ἐκάστην καὶ περιποιεῖτο τοὺς πάντας παντοιοτρόπως, ὡς φιλόστοργος πατήρ. Τότε ἀπεφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ μεγαλόπνοον ἔργον τῆς ἰδρύσεως μιᾶς ἀληθινῆς καὶ «καινῆς πόλεως, τὸ τῆς εὐσεβείας ταμεῖον», δηλ. τὸ περίφημον παρὰ τὴν Καισάρειαν Πτωχοτροφεῖον, τὸ ὁποῖον πρὸς τιμὴν του ὠνομάσθη «Βασίλειος»! Τὸ ὅλον οἰκοδομικὸν συγκρότημα ἀπετέλει καὶ ξενῶνα καὶ θεραπευτήριον καὶ γηροκομεῖον καὶ ὄρφανοτρο-

φείον και πτωχοτροφεϊον και γενικῶς «καταγῶγιον τοῖς ξένοις, τοῖς τε κατὰ πάροδον ἐπιφοιτῶσι και τῆς θεραπείας τινὸς διὰ τὴν ἀσθένειαν δεομένοις και τὴν ἀναγκαίαν τούτοις παραμυθίαν παρεχομένοις, ἐγκαθιστῶν τοὺς νοσοκομοῦντας, τοὺς ἰατρούοντας, τὰ νοτοφόρα, τοὺς παραπέμποντας»! Τὸ ὄλον οἰκοδομικὸν συγκρότημα τῆς παντοειδοῦς περιθάλψεως, προνοίας και ἀντιλήψεως, ὠνομάσθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν «Β α σ ι λ ε ι ἄ ς», κτισθὲν και ὀργανωθὲν δαπάναις τοῦ Β α σ ι λ ε ι ἰ ο υ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, καταστὰν ἀληθὲς «σεμνολόγημα» και «εὐφημία» Ἰδρυμα τοῦ Μεγάλου Ἱεράρχου ἀνὰ τοὺς αἰῶνας!

★

7. Ὁ ὑπὲρ ἀσκητικὸς βίος και αἱ συνεχεῖς φροντίδες τοῦ Μεγάλου Β α σ ι λ ε ι ἰ ο υ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν και τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἐκλόμισαν τὴν φύσει ἀσθениκὴν τοῦ σώματός του κατάστασιν ἀνεπανορθώτως. Χωρὶς κὰν νὰ συμπληρώσῃ τὸ 50ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Μέγας ἐκκλησιαστικὸς Ἠγέτης, καταβληθεὶς μάλιστα ἐκ τῆς παθήσεως τῶν νεφρῶν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἔπασχεν. Τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 379 ἀπέπτυ ἡ ἀγία ψυχὴ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου εἰς τὰς αἰωνίας μονάς, ὅπου ὁ ἀναφῆς κόσμος τῶν ἁγίων και τῶν ἀγγελικῶν πνευμάτων. Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐνωρίτατα ἐτίμησε τὴν μνήμην τοῦ θείου Πατρὸς και κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ θανάτου αὐτοῦ τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου, ἀλλὰ και μετὰ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἤτοι Γ ρ η γ ο ρ ἰ ο υ τοῦ Θεολόγου και Ἰ ω ἄ ν ο υ τοῦ Χρυσοστόμου τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου.

8. Ὁ Μέγας Ἱεράρχης και ζῶν ἀπέβη τύπος και ὑπόδειγμα ἀρετῆς, εὐσεβείας και παιδείας. Μετὰ θάνατον δὲ ἔγινε σύμβολον ἱερὸν και φῶς λαμπρὸν, φωτίζον τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπέβη τὸ ἴνδαγμα τῆς κατ' ἀλήθειαν θεοσεβείας· ὁ διδάσκαλος και ἐμπνευστὴς θείας σοφίας· ὁ ἀκτινοβολῶν ἥλιος τὰς θείας ἀκτῖνας τοῦ οὐρανοῦ κάλλους, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ κόσμος ἐξωραϊζεται ζωογονούμενος και ἀκμάζων. Ἀπέβη τὸ ἐγκαλλώπισμα τῆς χριστιανικῆς ἀρετολογίας· τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ποιμένων τὸ ἀγλάισμα· τῆς Ὁρθοδοξίας τὸ καύχημα· τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀκλόνητος στῦ-

λος και τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν ὁ τύπος και ὁ υπογραμμὸς τῆς χριστιανικῆς θεωρίας και πράξεως.

Μεγάλε μας Πατέρα και Διδάσκαλε! Οὐρανοφοῖτα Βασίλειε, εὔχου και πρέσβευε και ὑπὲρ ἡμῶν τῶν τιμῶντων τὴν Μνήμην σου. Εὔχου και πρέσβευε και ὑπὲρ τοῦ ἐνδόξου Γένους Σου τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὅπως διαφυλάττῃ τοῦτο ἀπὸ τὰ πετυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ, τὰ κατ' αὐτοῦ δολίως στρεφόμενα και ὑπὸ τῶν φθονερῶν ὀργάνων του ἔξωθεν και ἔσωθεν ἐναντίον του κινούμενα. Εὔχου και πρέσβευε και ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν ὁποῖαν τόσον ἠγάπησας και ἀπὸ παντοίων ἐχθρῶν διεφύλαξας, ἵνα και ταύτην διασώξῃς ἔσαεί!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Ἡ ἐφημερίδα τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ ἐκδίδει
ἢ Ἀποστολικὴ Διακονία

Ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

- ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙ ὑπεύθυνα και ἀντικειμενικά τὸν λαὸ γιὰ τὴ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας στοὺς διάφορους τομεῖς.
- ΠΑΡΕΧΕΙ σωστὴ κατεύθυνσι στὰ διάφορα προβλήματα, ποῦ ἀπασχολοῦν σήμερα τὸν ἄνθρωπο.
- ΑΠΑΝΤΑ στὶς διαφορὲς αἰτιάσεις ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας.
- ΟΙΚΟΔΟΜΕΙ τοὺς πιστοὺς και καλλιεργεῖ σ' αὐτοὺς γνήσιο ὀρθόδοξο βίωμα.

Ὅλοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομηταὶ τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἐκκλησίας και νὰ τὴν ἔχουν ὁδηγὸ στὴν πορεία τῆς ζωῆς τους.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ (325) Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τῆς ὁποίας ἡ μνήμη ἄγεται τὴν Κυριακὴν, 3ην Ἰουνίου, ἀνήκει εἰς τοὺς μεγάλους σταθμοὺς τῆς πορείας τῆς Ἐκκλησίας. Συγκληθεῖσα διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀρειανισμοῦ, διηύρασε τὴν ἀλήθειαν τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἡ αἵρεσις ἐκείνη ἠρνεῖτο.

Μεταξὺ τῶν 318 Θεοφόρων Πατέρων, τῶν τὴν Σύνοδον ταύτην ἀπαρτισάντων, ὑπῆρξαν ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ὁ Ἅγιος Σπυρίδων καὶ ἄλλα μεγάλα ἀναστήματα τῆς Θείας Χάριτος, κοσμοῦντα, εἰς διαφόρους ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ Ἑορτολόγιον. Τοὺς τιμῶμεν πάντας ὁμοῦ, ἀναμνηνησκόμενοι τὸ περίοπτον τοῦτο γεγονός τῆς Ἱστορίας τοῦ χριστιανισμοῦ, ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἐν Θεῷ σοφίαν των καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας ζῆλον των.

Εἶθε τὸ φωτεινὸν παράδειγμά των νὰ ἐμπνέῃ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ποιμένας καὶ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν.

CARITAS, MAGNA RARITAS

Θεαίτητον γνώρισμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀέναντος ἀνταπόκρισις τῆς εἰς τὴν κορυφαίαν ἐντολὴν τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν ἐντολὴν τῆς ἐνεργοῦ ἀγάπης. Ἰδίως ὅμως εἰς τὴν ἐποχὴν μας, καθ' ἣν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀποξενοῦται τοῦ Θεοῦ ὅσον ποτε ἄλλοτε. Ὅπως, εἰς τὸν σημερινὸν κόσμον, ἀποκορροῦνται ἡ ἀλήθεια τοῦ μεσαιωνικοῦ ρητοῦ «Caritas Magna Raritas» (ἡ ἀγάπη εἶναι τι τὸ κατ' ἐξοχὴν σπάνιον).

Ἡ μαρτυρία ἡμῶν τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν οἰκουμένην δὲν ἀρκεῖ νὰ δίδεται διὰ λόγων. Πρέπει νὰ τὴν συνοδεύουν καὶ τὰ ἔργα. «Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελίω, ἣν ἠκούσαμεν καὶ ὀφείλομεν νὰ μεταδίδωμεν ἐμπρόκτως (πρόβλ. Α' Ἰω. γ' 11).

Τὸ χρέος βαρύνει ὅλους τοὺς πιστοὺς. Κυρίως ὅμως πίπτει εἰς τοὺς ὄμους τῶν ποιμένων. Ἡ ἐπίδοσις τῶν τελευταίων εἰς τὰ ἔργα τῆς φιλαλληλίας πρέπει νὰ εἶναι ἀκράτος, ὀλόφυχος, ἀκάματος. Διότι τὸ κήρυγμα τοῦτο ἔχει πειθῶ μείζονα. Οἱ σύγχρονοὶ μας ἄνθρωποι θὰ μάθουν ἀπὸ τὸ «ἔλεος ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ» ὅτι «ἔλεος Κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα» (Σοφ. Σειρ. ιη' 13).

Πολύτιμος ἐκδοσις.

Ἡ «Ἀποστολικὴ Διακονία» ἐξέδωκε προσφάτως, ἐν λαμπρᾷ μεταφράσει εἰς τὴν ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν, τὴν «Ὀμιλίαν πρὸς νέους» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Τὸ ἐργίδιον τοῦτο τοῦ ἱ. Πατρὸς περιλαμβάνει, ὡς γνωστόν, σοφὰς ὑποδείξεις πρὸς τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν διὰ τὴν ἀκίνδυνον καὶ ἐπωφελῆ μελέτην τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων. Παρὰ τὴν μικρὰν ἔκτασίν του, εἶναι μέγα κόσμημα τῆς χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς Γραμματείας.

Ἡ ἐκδοσις, γενομένη εἰς τὰ πλαίσια τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ 1979 ὡς «Ἔτους τοῦ Μ. Βασιλείου» (ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 1600ετίας ἀπὸ τῆς ἐκδημίας του), συνιστᾷ μὲν ἀπίστιον τιμῆς εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἀγίου, ὅμως ἀνταποκρίνεται καὶ εἰς πρακτικὴν σκοπιμότητα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν μας, τοιαῦτα ἐντροφήματα διὰ τὴν νεολαίαν εἶναι ἄκρως ἀναγκαῖα. Διότι τὴν σώζουν ἐκ τοῦ ἀπόπροσανατολισμοῦ, εἰς ὃν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἐπιδιώκουν νὰ τὴν ὀδηγήσουν.

Δι' ὃ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΡΓΟΙΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ *

Γ'

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐν τοῖς διαφόροις ἔργοις αὐτοῦ ὁμιλεῖ περὶ τῶν «φρικτῶν μυστηρίων καὶ ἰδίως περὶ τῆς *Θ ε ί α ς Ε ὑ χ α ρ ι σ τ ί α ς* κατὰ κλασσικὸν τρόπον, τοῦθ' ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς «*doctor eucharistiae*»⁴⁸.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία, κατὰ τὸν ἱερόν Πατέρα, ἔχει πασχάλιον χαρακτῆρα καὶ συντελεῖ, ὥστε συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως νὰ ἐφορτάζωμεν τὸ Πάσχα. «Οὐδὲν πλέον ἔχει τὸ ἐν τῷ Πάσχα μυστήριον τοῦ νῦν τελουμένου· ἔν ἐστι καὶ τὸ αὐτό, ἢ αὐτὴ τοῦ Πνεύματος χάρις· ἀεὶ Πάσχα ἐστίν. ἴστε οἱ μύσται τὸ εἰρημένον. Καὶ ἐν Παρασκευῇ, καὶ ἐν Σαββάτῳ, καὶ ἐν Κυριακῇ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μαρτύρων ἢ αὐτὴ θυσία ἐπιτελεῖται»⁴⁹.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, τὸ μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος: «Τί γάρ ἐστιν ὁ ἄρτος; Σῶμα Χριστοῦ. Τί δὲ γίνονται οἱ μεταλαμβάνοντες; Σῶμα Χριστοῦ· οὐχὶ σώματα πολλά, ἀλλὰ σῶμα ἓν. Καθάπερ γὰρ ὁ ἄρτος ἐκ πολλῶν συγκεῖμενος κόκκων ἦνεται, ὡς μηδαμοῦ φαίνεσθαι τοὺς κόκκους, ἀλλ' εἶναι μὲν αὐτούς, ἀδηλον δὲ αὐτῶν εἶναι τὴν διαφορὰν τῇ συναφείᾳ· οὕτω καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ Χριστῷ συναπτόμεθα»⁵⁰. Ἡ Θεία Εὐχαριστία «ἡμᾶς οικειωτέρους αὐτῷ (τῷ Χρι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 235 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

48. A. Naegle, Die Eucharistielehre des hl. Johannes Chrysostomus, des «Doctor Eucharistiae», Freiburg im Br. 1900. B. Altaner, Patrologie⁵, Freiburg 1958.

49. Χρυσόστομος, Εἰς Α' Τιμ. ὁμιλ. 5,3, ἐν Migne Ἐ.Π. 62, 528 ἐξ.

50. Χρυσόστομος, Εἰς Α' Κορ. ὁμιλ. 24,2, ἐν Migne Ἐ.Π. 61, 199-206.

στῶ) κατασκευάζει. Εἰ γὰρ ἀνθρώπων εἰς μνήμην λαβόντες εὐεργεσίας, θερμαινόμεθα μειζρόνως τῷ φίλτρῳ· πολλῶ μᾶλλον τοῦ Δεσπότητος μεμνημένοι διηνεκῶς τῶν κατορθωμάτων τῶν εἰς ἡμᾶς, σπουδαιότεροι πρὸς τὰς ἐντολὰς τὰς ἐκείνου ἐσόμεθα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Εὐχάριστοι γίνεσθε» (Κολ. γ', 15). Φυλακὴ γὰρ εὐεργεσίας ἀρίστη ἢ τῆς εὐεργεσίας μνήμη καὶ διηνεκῆς εὐχαριστία. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὰ φρικώδη μυστήρια, καὶ πολλῆς γέμοντα τῆς σωτηρίας, τὰ καθ' ἑκάστην τελούμενα σύναξιιν, **Εὐχ α ρ ι σ τ ι α κ α λ ε ῖ τ α ι**, ὅτι πολλῶν ἔστιν εὐεργετημάτων ἀνάμνησις, καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐνδείκνυται, καὶ διὰ πάντων παρασκευάζει εὐχαριστεῖν»⁵¹.

Ἐπειτα ὁ Χρυσόστομος, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἔνεκα τῆς «disciplinae arcanae», ὁμιλεῖ συγκεκαλυμμένως καὶ ἐπαναλαμβάνει ὅτι «ἴσασιν οἱ μεμνημένοι», τονίζει, ὅτι κατὰ τὴν τελεσιουργίαν τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας «ἔστηκεν ὁ ἱερεὺς, οὐ πῦρ καταφέρειν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ τὴν ἱκετηρίαν ἐπὶ πολλὸν ποιῆται, οὐχ ἵνα τις λαμπὰς ἄνωθεν ἀφεθεῖσα καταναλώσῃ τὰ προκείμενα, ἀλλ' ἵνα ἡ χάρις ἐπιπεσοῦσα τῇ θυσίᾳ δι' ἐκείνης τὰς ἀπάντων ἀνάψῃ ψυχὰς καὶ ἀργυρίου λαμπροτέρας ἀποδείξῃ πεπρωμένου»⁵².

Δι' αὐτὸ ἐρωτᾷ ὁ Χρυσόστομος τοὺς ἀσεβῶς παρακολουθοῦντας τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν καὶ ἀναξίως κοινωνοῦντας: «Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; Οὐχ ὑπέσχου τῷ ἱερεῖ εἰπόντι «Ἄνω σχῶμεν ἡμῶν τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας» καὶ εἶπας «Ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον;». Οὐ φοβῆ, οὐκ ἐρυθριᾷς κατ' αὐτὴν τὴν φοβερὰν ὄραν ψεύστης εὐρισκόμενος; Βαβαί τοῦ θαύματος! Τῆς τραπέζης τῆς μυστικῆς ἐξηρητισμένης, τοῦ ἁμνοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ σοῦ σφαγιαζομένου, τοῦ ἱερέως ὑπὲρ σοῦ ἀγωνιζομένου, πυρὸς πνευματικοῦ ἐκ τῆς ἀχράντου ἀναβλύζοντος τραπέζης, τῶν Χερουβιμ πα-

51. Χ ρ υ σ ο σ τ ὁ μ ο υ, Εἰς Ματθαῖον ὁμιλ. 25,3, ἐν Migne 'Ε.Π. 57, 331.

52. Χ ρ υ σ ο σ τ ὁ μ ο υ, Περὶ ἱερωσύνης 3,4, ἐν Migne 'Ε.Π. 48, 642.

ρισταμένων, καὶ τῶν Σεραφίμ ἵπταμένων, τῶν ἑξαπτερύγων τὰ πρόσωπα κατακαλυπτόντων, πασῶν τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων μετὰ τοῦ ἱερέως ὑπὲρ σοῦ πρεσβευουσῶν, τοῦ πυρὸς τοῦ πνευματικοῦ κατερχομένου, τοῦ αἵματος ἐν τῷ κρατῆρι εἰς σὴν κάθαρσιν ἐκ τῆς ἀχράντου πλευρᾶς κενουμένου, οὐ φοβῆ, οὐκ ἐρυθριᾶς καὶ κατὰ ταύτην τὴν φοβερὰν ὥραν ψεύστης εὐρισκόμενος; Ἐκατὸν ἑξήκοντα ὀκτὼ ὥρας ἐχούσης τῆς ἑβδομάδος, μίαν καὶ μόνην ὥραν ἀφόρισεν ἑαυτῷ ὁ Θεός· καὶ ταύτην εἰς πράγματα βιωτικά καὶ εἰς γελοῖα καὶ εἰς συντυχίας ἀναλίσκεις; Μετὰ ποίας λοιπὸν παρησίας τοῖς μυστηρίοις προσέρχῃ; Μετὰ ποίου συνειδότος μεμολυσμένου; Ἄρα εἰ ἐβάσταζες κόπρον ἐν ταῖς χερσί σου, ἐτόλμας προσψαῦσαι τοῦ κρασπέδου τοῦ ἐπιγείου βασιλέως; Οὐδαμῶς⁵³.

Ὁ Χρυσόστομος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν, τονίζει συνεχῶς τὸ ἐν αὐτῇ «φρικωδέστατον»⁵⁴ στοιχεῖον, ὁμιλεῖ περὶ «φρικτῶν μυστηρίων»⁵⁵ καὶ περὶ «φρικτῆς καὶ φοβερᾶς τραπεζῆς»⁵⁶, πρὸς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προσέρχεται τις «μετὰ φόβου καὶ τρόμου»⁵⁷, «μετὰ φρίκης»⁵⁸ κ.ο.κ. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκφράσεως, ὅστις ἐτόνιζε τὸ ἐν τῇ Θεῖα Κοινωνίᾳ *mysterium tremendum*⁵⁹, ἀπεθάρρυνε τὴν ἄνευ καταλλήλου προπαρασκευῆς

53. Χρυσόστομος, Λόγος περὶ μετανοίας θ', ἐν Migne Ἐ.Π. 49, 343-346.

54. Χρυσόστομος, Πρὸς Δημήτριον περὶ κατανύξεως 1,6, ἐν Migne Ἐ.Π. 47, 402.

55. Χρυσόστομος, Λόγος πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τῶν θεῶν συνάξεων 4, ἐν Migne Ἐ.Π. 49, 369-372.

56. Χρυσόστομος, Ὁμιλία θ' εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα 4, ἐν Migne Ἐ.Π. 49, 388-392.

57. Χρυσόστομος, Λόγος πανηγυρικός εἰς τὴν Γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Χριστοῦ 7, ἐν Migne Ἐ.Π. 49, 360 ἑξ.

58. Χρυσόστομος, Λόγος πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους... 4, ἐν Migne Ἐ.Π. 49, 369-372.

59. Πρβλ. J. Quasten, *Mysterium tremendum. Eucharistische Frömmig Keitsauffassungen des 4. Jahrhunderts: Vom christlichen Mysterium*, Düsseldorf 1951, σ. 66-75.

προσέλευσιν εἰς αὐτήν⁶⁰.

Τέλος ὁ Χρυσόστομος μαρτυρεῖ καὶ διὰ τὴν κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτοῦ χειροτονίαν τῶν διακονιστῶν, τινὲς τῶν ὁποίων συνειργάσθησαν στενωῶς μετ' αὐτοῦ (Ὀλυμπιάς, Σιλβίνα, Πρόκλα, Ἀμπρούκλα, Σαβινιανή, Ἐλισσανθία, Μαρτυρία καὶ Παλλαδία)⁶¹. Μάλιστα μαρτυρεῖται, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Χρυσόστομος, ἐν τῷ ὑπὸ τῆς διακονίσσης Ὀλυμπιάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παρὰ τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας κτισθέντι γυναικείῳ μοναστηρίῳ, ἐχειροτόνησε «διακονίσσας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας... τρεῖς αὐτῆς (τῆς Ὀλυμπιάδος) συγγενίδας... ἐπὶ τὸ τὰς τέσσαρας διακονίας εἰς τὸ διηνεκὲς ἔχειν τὸ συστὰν ὑπ' αὐτῆς μοναστήριον»⁶².

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

60. Κατὰ τὸν J. A. Jungmann, ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκφράσεως δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τοὺς Χριστολογικοὺς ἀγῶνας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Γενικῶς τὸ βλέμμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν διδασκάλων ἐστρέφεται πρὸς τὴν καταπολεμουμένην ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ἣτις ἔπρεπε νὰ περιφρουρηθῇ διὰ τῆς ἐξάρσεως τοῦ μεγαλείου της. Ὁ Jungmann πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ του ἐπικαλεῖται τὸ ὅτι αἱ περὶ «φόβου» καὶ «φρίκης» ἐκφράσεις ἀπαντῶνται ἔτι περισσότερον καὶ ἄξιότερον ἐκεῖ, ἔνθα ἡ πρὸς τὸν Ἀρειανισμὸν ἀντίθεσις εἶναι ἄξιότερα, ἦτοι παρὰ τοὺς Μονοφυσίταις, οἱ ἑποιοὶ ἀποτελοῦν τὸν ἀντίποδα τῶν Ἀρειανῶν (J. A. Jungmann, Die Stellung Christi im liturgischen Gebet², Münster 1962).

61. Χ ρ υ σ ο σ τ ο μ ο υ, Τῆ δεσποίνῃ, αἰδεσιμωτάτῃ καὶ θεοφιλεστάτῃ διακόνῃ Ὀλυμπιάδι (17 ἐπιστολαί), Migne Ἐ.Π. 52, 555-623. Τ ο ὕ α ὀ τ ο ὕ, Ἐπιστολαὶ (τρεῖς) Ἀμπρούκλῃ διακόνῃ καὶ ταῖς σὺν αὐτῇ, Migne Ἐ.Π. 52, 659-660, 662-663, 718-719. Τ ο ὕ α ὀ τ ο ὕ, Ἐπιστολαὶ (τρεῖς) Πενταδία διακόνῃ, Migne Ἐ.Π. 52, 657-659, 663-664, 716. Εἰσαγγ. Θεοδώρου, Ἡ «χειροτονία» ἢ «χειροθεσία» τῶν διακονιστῶν, ἐν Ἀθήναις 1954, σελ. 42 καὶ 77. Τ ο ὕ α ὀ τ ο ὕ, Ἡρώδης τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης — Αἱ διακονίσσαι διὰ τῶν αἰώνων, ἐν Ἀθήναις 1949, σελ. 73-77.

62. «Βίος ἦτοι πολιτεία καὶ πράξεις τῆς... Ὀλυμπιάδος, διακόνου γενομένης τῆς ἁγιωτάτης μεγάλῃς Ἐκκλησίας», ἐν Analecta Bollandiana, τόμ. 15, Bruxelles 1896, σελ. 415. Μανουὴλ Γεδεών, Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον, Κωνσταντινούπολις 1895, σελ. 136 καὶ 139.

ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΣΩΤΗΡΙΑΣ

«Οὐ γὰρ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτολοὺς εἰς μετάνοιαν». (Ματθ. 9', 12).

1. Μία βαρυσήμαντος πρόσκλησις.

Κατὰ τὴν τελευταίαν καὶ ἐπισημοτέραν ἡμέραν τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας, ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ μετέβαινε νὰ ἀντλήσῃ ὕδωρ ἐκ τῆς κολυμβήθρας τοῦ Σιλωάμ, τὸ ὁποῖον ἕκαστος ἔχυνεν ὡς σπονδὴν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων. Ἡ τελετὴ αὐτὴ ἐγένετο εἰς ἀνάμνησιν τῶν μεγάλων εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ διατριβὴν του καὶ εἰδικώτερον διὰ τὴν θαυμασίαν ἀναπήδησιν ὕδατος ἐκ τοῦ ὄραχου. Ὁ Ἰησοῦς, ἐπωφελοῦμενος τῆς περιστάσεως, σταθεὶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄχλου καὶ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ὄραχος ἐξ οὗ ἐξεπηγάσεν ὕδωρ σωτηρίας, καθὼς προστύπωσεν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, «ἐκράξε λέγων· ἂν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεῦσουσιν ὕδατος ζῶντος» (Ἰωάν. ζ', 37 - 38).

Ἡ πρόσκλησις ἐκείνη τοῦ Κυρίου, διατυπωθεῖσα μὲ ὄλην τὴν ἔντασιν τῆς φωνῆς καὶ τῆς διανοίας του, οὔτε περιστασιακὴ ἦτο, οὔτε ἀπευθύνετο πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ μόνον. Εἶχε γενικὸν τὸ περιεχόμενον καὶ οἰκουμενικὸν τὸν χαρακτήρα. Ἀποδέκτης τῆς προσκλήσεως ἐκείνης εἶναι ἕκτοτε πᾶς ἄνθρωπος. Ἡ ἡχὴ τῆς σωτηριῶδους καὶ θαρσημάντου ταύτης προσκλήσεως ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ Ἀποκαλύψει τοῦ Ἰωάννου, ὡς νοσταλγία τῆς νύμφης τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· «Ἐρχου, καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω· ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω, καὶ ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν» (Ἀποκ. Ἰωάν. κβ', 17). Καὶ εἰς τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ ὁ Κύριος εὐρίσκει εὐκαιρίαν νὰ ἡμιλήσῃ πρὸς γυναῖκα Σαμαρείτιδα, αὐτὸς Ἰουδαῖος ὢν, περὶ «ὑδατος ζῶντος», τὸ ὁποῖον αὐτὸς δίδει εἰς τοὺς ζητοῦντας τοῦτο, καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου πίνων τις δὲν διψᾷ πλέον εἰς τὸν αἰῶνα· «Ὁς δ' ἂν πίη ἐκ τοῦ ὑδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. δ', 14).

Ἐὰν ὁ Ἰσραὴλ δὲν ἔδωκε σημασίαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου καὶ ἂν ἡ Σαμαρεῖτις δὲν κατενόησε τούτους ὅμως ἐξ ἐνστίχτου ἠτήσατο ὕδωρ διὰ νὰ μὴ διψᾷ εἰς τὸν αἰῶνα, ἡμεῖς καὶ τὴν σημασίαν τῶν λόγων κατέχομεν καὶ ἀποδείξεις περὶ τῆς ἀληθείας

καὶ πιστότητος τούτων ἔχομεν. Ὁ Κύριος περιμένει ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ἀπάντησιν. Περιμένει τὴν θετικὴν ἀνταπόκρισίν μας μὲ τὴν ἀντιφώνησιν· «Ναί, Κύριε, ἔρχου. διψῶμεν καὶ θέλομεν νὰ πῶμεν ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς, τὸ ὅποιον δωρεὰν σὺ μᾶς προσφέρεις. Ἔρχου, σὲ περιμένομεν». Ἄλλ' ὁ Κύριος δὲν μᾶς προσφέρει, κατὰ κυριολεξίαν, μόνον ὕδωρ ζῶν. Εἴμεθα οἱ ἐπίσημοι προσκεκλημένοι τοῦ δείπνου του καὶ μᾶς περιμένει νὰ παρακαθῆσωμεν διὰ νὰ γευθῶμεν τῆς πλησμονῆς τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια μὲ ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν ἠτοίμασε δι' ἡμᾶς. Τὸ ἐπληροφορήθημεν, μᾶς κατέστησε τοῦτο γνωστὸν καὶ ἄλλως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς γνωστῆς παραβολῆς τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀνθρώπος τις, ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (ιδ', 16 - 24) ἐποίησε μέγα δείπνον. Καὶ ὅταν τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἀπέστειλε τὸν δούλον αὐτοῦ εἰς τοὺς κεκλημένους διὰ νὰ τοὺς εἰδοποιήσῃ νὰ προσέλθουν. Ἐκεῖνοι ὅμως, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, «ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι» προβάλλοντες διαφόρους προφάσεις καὶ δικαιολογίας διὰ τὴν ἀπουσίαν των ἐκ τοῦ δείπνου. Ἡ περιφρόνησις τῆς προσκλήσεως ἦτο φυσικὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ οἰκοδεσπότη. Τοὺς ἐτίμησε, τοὺς ἠτοίμασε τόσα ἀγαθὰ, τοὺς τὰ προσφέρει δωρεάν, χωρὶς οὐδεμίαν νὰ ζητᾶ ἀνταπόδοσιν, καὶ ἐκεῖνοι νὰ ἀρνηθοῦν! Καὶ ἀφοῦ οἱ κλητοὶ ἠρνήθησαν, ἡ δὲ ἐπιθυμία τοῦ οἰκοδεσπότη ἦτο νὰ γεμισθῇ ὅπωςδὴποτε ὁ οἶκός του, δίδει ἐντολὴν εἰς τὸν δούλον του ὅπως ἐξέλθῃ ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ρύμας τῆς πόλεως καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς νὰ εἰσαγάγῃ ἐκεῖ (Αὐτ. ιδ', 23). Καὶ ἐπειδὴ, παρὰ τὴν συγκέντρωσιν ἑτεροκλήτου πλήθους ἀσήμεων καὶ ἀγνωστων προσώπων, παρέμειναν ἐν τῇ τραπέζῃ ἀρκεταὶ θέσεις κεναί, γέαν ἐντολὴν τοῦ οἰκοδεσπότη λαμβάνει ὁ δούλος του. «Ἐξέλθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου» (Αὐτ. ιδ', 23). Ὁ Κύριος ἐτήρησε τὴν τάξιν, αὐτὴν τὴν ὁποίαν σήμερον ὀνομάζομεν «τὰ πρεσβεῖα τῶν τιμῶν». Ἐκάλεσε πρῶτον τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, τὴν ἡγήτιδα τάξιν τοῦ περιουσιοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ αὐτοὶ ἐστράφησαν πρὸς τὰ ὀπίσω. Κατόπιν τούτου ἀπηθύνη τὴν πρόσκλησίν του πρὸς τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους, πρὸς τὰ ἀσθενῆ καὶ ἐξουθενωμένα, πρὸς τὸν ὄχλον τοῦ Ἰσραὴλ. Τέλος τὸ προσκλητήριόν του ἔλαβε τὴν σφραγίδα τῆς οἰκουμενικότητος. Ἐξῆλθε τῶν ὀρίων τῆς Ἰουδαίας καὶ ἐστάλη πρὸς τὰ ἔθνη, πρὸς τοὺς «εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς» εὐρισκομένους.

2. Ἡ ἀ ρ ν η τ ι κ ῆ σ τ ᾶ σ ι ς τ ο ὦ ἀ ν θ ρ ῶ π ο υ .

Εἶδομεν ὅτι ὅλοι οἱ εὐσχήμονες καὶ ἐκλεκτοὶ προσκεκλημένοι, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι θὰ κατελάμβανον τιμῆς ἕνεκεν διακεκριμένας θέ-

σεις ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ δείπνου ἀπουσίασαν. Τὰ προβληθέντα ἐμπόδια καὶ αἱ δικαιολογίαι ἦσαν τόσοσ ἀσθενῆ, ὥστε νὰ προκαλοῦν ἀγανάκτησιν εἰς τὸν οἰκοδεσπότην. Ἐπρόκειτο περὶ φανεράς ἀρνήσεως καὶ περιφρονήσεως πρὸς τὸ πρόσωπόν του. Τὴν ἀρνητικὴν αὐτὴν θέσιν θὰ τηρήσῃ ἔναντι τοῦ Κυρίου ἡ ἡγήτις τάξις τοῦ Ἰσραὴλ μέχρι τέλους. Ἡ ἀρνήσις μάλιστα δὲν θὰ παραμείνῃ παθητικὴ, ἀλλὰ θὰ ἐξελιχθῇ εἰς ἓνα θανάσιμον μίσος, εἰς μίαν ἀνοικτὴν ρῆξιν. Ἐγνωρίζεν ὁ Κύριος τὰς μυχίας σκέψεις των, τοὺς σκοτεινοὺς διαλογισμοὺς των καὶ τὰς ἀποκρύφους διαθέσεις των. Καὶ δὲν θὰ διστάσῃ εἰς μίαν σειρὰν ταλανισμῶν, εἰς ἓν ἀνηλεές καὶ δριμύτατον κατηγορητήριον νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ ἐνώπιον τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Ἐκαπήλευον τὴν θεοσέβειαν τοῦ λαοῦ ἐνῶ ὡς κοινοὶ ἀπατεῶνες «κατήσθιον τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν», ἐπὶ τῇ προφάσει τῆς προστασίας. Ἦσαν οἱ κεκοιναμένοι τάφοι, οἱ καθαρίζοντες «τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροφίδος» ἐνῶ ἔσωθεν ἔγεμον ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀδικίας. Ἐνεφανίζοντο ὡς ἡγέται, ἀλλὰ ἐν τῇ πραγματικότητι ἦσαν τυφλοὶ καὶ τὸ χειρότερον διὰ τῆς σατανικῆς καὶ δειστραμμένης διδασκαλίας των «ἔκλειον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων» (πρὸβλ. Ματθ. γ', 14).

Ἡ αὐστηρὰ γλῶσσα καὶ οἱ ἀσυνήθεις χαρακτηρισμοὶ τοὺς ὁποίους μετεχειρίσθη ὁ Κύριος διὰ νὰ στιγματίσῃ καὶ νὰ παρὰδῶσῃ εἰς αἰώνιον ὄνειδος τὴν τότε ἡγήτιδα τάξιν τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ, ἦσαν ἀπολύτως δεδικαιολογημένοι. Δὲν ἦσαν οὔτε ἀμαθεῖς, οὔτε τυφλοὶ, ὥστε νὰ μὴ κατανοῶσι καὶ νὰ μὴ ἐλέπωσιν. Ἀλλὰ εἶχον ὑποστῆ ἀνίατον πνευματικὴν τύφλωσιν. Διὰ τοῦτο μὲ κατηγορηματικὸν τόνον ἀποκλείει τὴν εἰσοδὸν των εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν των ἀρνήσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν παρεμπόδισιν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτὴν «Ἵμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίστε εἰσελθεῖν» (Ματθ. γ', 14).

Τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀρνητικὴν θέσιν ἔναντι τοῦ σωτηριώδους προσκλητηρίου τοῦ Θεανθρώπου, θὰ λάβουν ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον πολλοὶ κλητοὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Περὰ ταῦτα θὰ ἐξακολουθῇ ἰσχύουσα ἡ πρόσκλησις ἐκείνη πρὸς πάντα ἄνθρωπον ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς ἀρνητάς τῆς πίστεως. Διότι τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας ἀφορᾷ εἰς ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα. «Δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας οὐ γὰρ ἔστι διαστολή· πάντες γὰρ ἤμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. γ', 22 - 23). Ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς ἀρνητάς τῆς πίστεως καὶ διὰ τοὺς ἀποποιηθέντας τὴν πρόσκλησιν, διότι ἐνεπλάκησαν εἰς τὰς μερίμνας τοῦ βίου τούτου, ὁ Κύ-

ριος δίδει τὴν εὐκαιρίαν τῆς μετανοίας. Εἶναι ἔτοιμος νὰ παρασχη ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἀρκεῖ ἐν ταπεινώσει καὶ συντριβῇ καρδίας νὰ προσέλθωμεν καὶ νὰ ἐπαναλάβωμεν τοὺς λόγους τοῦ τελώνου· «Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» (Λουκ. ιη', 13). Μᾶς περιμένει ἔστω καὶ ἂν τὸν ἠρνήθημεν, διότι δὲν θὰ ἤθελεν οὐδεὶς νὰ στερηθῇ τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως. Δὲν μνησικακεῖ. Διότι Θεὸς τῆς ἀγάπης, τῆς μακροθυμίας καὶ τοῦ ἐλέους εἶναι ὁ Θεὸς ἡμῶν. Δὲν θὰ μᾶς ἐλέγξῃ διὰ τὴν καθυστέρησιν ἔστω καὶ ἂν προσέλθωμεν καὶ τὴν δωδεκάτην ὥραν. Δέχεται καὶ τοὺς πρώτους καὶ τοὺς ἑσχάτους ἔλεει. Ἡ ἄρνησις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄρνησις τῆς σωτηρίας μας· εἶναι θάνατος. Καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον τῶν ἁμαρτωλῶν. Ἀπόδειξιν τούτου παρέσχε διὰ τῆς θυσίας τοῦ Υἱοῦ του. Μᾶς περιμένει νὰ κρούσωμεν τὴν θύραν του καὶ νὰ ζητήσωμεν νὰ γίνωμεν δεκτοὶ εἰς τὴν χαρὰν του. Νὰ τὸ ζητήσωμεν μὲ πίστιν καὶ ἐμμονήν. Θὰ μᾶς ἀνοίξῃ καὶ θὰ χαρῇ χαρὰν μεγάλην· «Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν» (Λουκ. ια', 9).

3. Δ ἐ ν π ρ έ π ε ι ν ἄ ἀ ν α θ ἄ λ ω μ ε ν τ ῆ ν
σ ω τ η ρ ί α ν μ α ς .

Ἔτοιμα τὰ πάντα εἰς τὸν Οἶκον τοῦ Κυρίου. Ἡ τράπεζα μᾶς ἀναμένει. Ὁ δοῦλος μᾶς ἔφερε πρὸ πολλοῦ ἤδη τὴν πρόσκλησιν. Κάποιος ὅμως πονηρὸς δαίμων τὴν ἐξηφάνισε. Τὴν ἀπέκρυψε ἴσως μέσα εἰς τὸν ὄγκον τῆς κοινῆς ἀλληλογραφίας μας ἢ εἰς τὸ νεκρὸν ἀρχεῖον μας. Καὶ ἡμεῖς μέσα εἰς τὸν φόρτον τῶν ἀπασχολήσεων μας καὶ τῶν πολλαπλῶν κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων, μέσα εἰς τὰς μερίμνας καὶ τὸ ἄγχος τῆς ζωῆς, τὴν ἐλησημονήσαμε. Ὅσοι τὴν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν σοβαρῶς, ὅσοι ἐξ ἡμῶν εἶδον εἰς τὴν πρόσκλησιν ἐκείνην τὴν εὐκαιρίαν μᾶς τιμητικῆς διακρίσεως καὶ ἐξόχου προβολῆς, τὴν διεφύλαξαν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Αὐτοὶ πολὺ ἐνωρίτερον τῆς ἡμέρας τοῦ δείπνου ἠύτρεπίσθησαν, ἐκαθαρίσθησαν, ἠτοιμάσθησαν καὶ ἀγέμενον τὴν ὥραν ἀνυπομόνως. Αὐτοὶ ὅμως ἦσαν ἐλάχιστοι. Οἱ ἄλλοι, οἱ πολλοὶ ἠδιαφόρησαν. Καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ δοῦλος καὶ τοὺς ὑπέμνησεν ὅτι ὁ Κύριος τοὺς περιμένει, ἄλλοι ἐν ταραχῇ ἐδικαιολογήθησαν καὶ ἄλλοι ἴσως, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ὄχλησιν, ἀπήντησαν, ὡς συνήθως· «Ναί, ἔτοιμαζόμεθα καὶ ἐρχόμεθα». Ἄλλ' οὔτε αὐτοὶ οὔτε οἱ προφασισθέντες ἐμπόδια ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὴν πρόσκλησιν.

Εἰς ποίους ἀνήκεις σύ, ἀναγνώστα μου; Διότι καὶ σὺ καὶ πάντες ἐκλήθημεν εἰς τὸν δείπνον τοῦ Κυρίου. Ἄν παρ' ἐλπίδα ἐλησημόνησες τὴν πρόσκλησιν, ἂν τὴν ἀπώλεσες, δὲν ἔχει σημασίαν.

Ὁ Κύριος ἀνανέωσε τὴν κλησιν διὰ προφορικοῦ μηνύματος διὰ τοῦ ἀποσταλέντος πρὸς τοῦτο δούλου του. Καὶ ὅμως τίποτε δὲν προδίδει ὅτι ἔλαβες ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπόμνησιν τοῦ δούλου τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἔδειξεν ὅτι εἶναι πρόθυμος ἀκόμη καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων του νὰ σὲ μεταφέρῃ εἰς τὸν Οἶκον τοῦ Κυρίου του. Οὐδεμία ἀνησυχία σὲ συνέχει, οὐδεμία προπαρασκευὴ σὲ ἀπασχολεῖ. Σὲ κατέλαβεν ὁ ὕπνος τῆς ἀμαρτίας καὶ δὲν σὲ ἀφήνει νὰ ἐγερθῆς ἐκ τῆς πλάνης σου. Καὶ εὐλόγως τὴν χθεσινὴν νύκτα καὶ μέχρι τῶν πρωϊνῶν ὥρῶν διήλθες εἰς κοσμικὸν κέντρον ἐν εὐθυμίᾳ πολλῇ ὑπὸ τοῦς ἤχους μοντέρνας μουσικῆς, ἀπολαμβάνων τὸ θέαμα ἡμιγύμνων ἀλητριδῶν. Ἔχεις τὴν γνώμην ὅτι ἐψυχαγωγήθης. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἠΰφρανες τὴν καρδίαν σου, ἰκανοποιήσες τὴν σάρκα σου. Καὶ τὸ πνεῦμα σου δὲν ἔχει ἀνάγκην τροφῆς; Δὲν εἶσαι Χριστιανός; Ἔπαυσες νὰ ζῆς κατὰ χάριν; Ἀναζητεῖς τὴν βρώσιν τὴν ἀπολλυμένην εἰς ξένας πρὸς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ τραπέζας καὶ ἀρνεῖσαι νὰ μετάσχῃς τῆς τραπέζης τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ μας καὶ νὰ γευθῆς τὴν βρώσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον; Δὲν ἀκούεις πλέον τὴν φωνὴν Του; «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἰωάν. στ', 51).

Μὴ ἀναβάλῃς, ἀδελφέ μου, τὴν ἐτοιμασίαν σου διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Δὲν γνωρίζεις πότε θὰ κληθῆς νὰ ἐγκαταλείψῃς αὐτὴν τὴν προσωρινὴν ἐπὶ τῆς γῆς κατοικίαν σου. Ὁ Κύριος θὰ ἔλθῃ «ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτί», καὶ μακάριος ὁ δούλος «ὃν εὕρῃσει πόσον ζωοποιὸς καὶ εὐεργετικὴ εἶναι ἡ χάρις τοῦ Κυρίου. Μὴ σὲ θανάτῳ παραδοθῆς, καὶ τῆς βασιλείας ἔξω κλεισθῆς». Ἐγείρου καὶ μείνε ἀγρυπνος μετ' ἀνημμένον τὸν λύχνον τῆς πίστεως. Ἄν ἀφιερῶσης εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου, ὅχι δλοκλήρους νύκτας, τὰς ὁποίας καταδαπανᾷς πρὸς τέρψιν καὶ φθορὰν ἅμα τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ψυχῆς σου, ἀλλὰ ὀλίγην μόνον ὥραν πρὸ τοῦ ὕπνου καὶ κατὰ τὴν ἐγερσίαν σου ἐκ τῆς κλίνης σου, τότε θὰ αἰσθηνθῆς πόσον ζωοποιὸς καὶ εὐεργετικὴ εἶναι ἡ χάρις τοῦ Κυρίου. Μὴ σὲ τρομάζει τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν σου. Γνωρίζει Ἐκεῖνος ὅτι οἱ πάντες ἀσθένειαν περικείμεθα. Αὐτός, ὡς ἰατρός τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, θὰ μᾶς δώσῃ τὰ κατάλληλα φάρμακα διὰ νὰ ἰαθῶμεν. Δι' ἡμᾶς τοὺς ἀσθενοῦντας ἐν τῇ πίστει καὶ κατακειμένους ἐν σκιᾷ θανάτου ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον. Ἴνα ἰάσῃται τὸ ἀσθενές. Δὲν ἦλθε νὰ καλέσῃ δικαίους, ἀλλ' ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν. Διότι οἱ ὑγιεῖς δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἰατροῦ. «Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες» (Ματθ. θ', 12).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ*

Β'. Ποιοί λόγοι αναγκάζουν την Ἐκκλησία νὰ συνεργασθεῖ σὲ μιὰ προσπάθεια γενετήσιας διαπαιδαγωγώσεως;

Ἡ μακροχρόνια ἐνασχόλησή μας μὲ τὰ παιδιά καὶ τοὺς νέους¹⁶ μᾶς ἔπεισε ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς γενετήσιας διαπαιδαγωγώσεως δὲν ὑπάρχει μόνο σὲ ὄσους ἔχουν «κοσμικὸ» φρόνημα, ἀλλὰ καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ μὲ εὐλικρίνεια καὶ πολλές φορές μὲ πάθος ἀγωνίζονται νὰ νικήσουν τοὺς πειρασμοὺς καὶ νὰ χαλιναγωγήσουν τῆς διάνοια ποὺ «ἔγκειται ἐπὶ τὰ πονηρά, ἐκ νεότητος» τοῦ ἀνθρώπου¹⁷. Μπορεῖ μάλιστα νὰ ὑποστηριχθεῖ ὅτι πιὸ ἔντονα εἶναι τὰ ἐνοχλήματα καὶ τὰ προβλήματα τῆς γενετήσιας σφαίρας στοὺς ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἐπιθυμοῦν ὑποχωρήσεις, παρὰ σ' αὐτοὺς ποὺ συμμιδίασθηκαν ἢ καὶ παραδόθηκαν στίς ὁρμές τῶν παθῶν. Οἱ νέοι τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, τῶν Μαθητικῶν Ὅμάδων καὶ τῶν φοιτητικῶν κινήσεων ἔχουν τὰ προβλήματά τους καὶ ἐπιθυμοῦν καὶ αὐτοὶ νὰ διαφωτισθοῦν¹⁸, ἔστω καὶ ἀν-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 241 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους

16. 30 χρόνια Κατηχητής, 25 χρόνια ἱεροκήρυκας, 20 χρόνια ἱερέας, 20 χρόνια ἐκπαιδευτικός.

17. Γενέσ. 8,21.

18. CARDINAL SUENENS, UN PROBLEME CRUCIAL: AMOUR ET MAITRISE DE SOI, ἀγγλ. μετ. LOVE AND CONTROL, LONDON 1961 σελ. 7: «Τώρα, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, ἡ σιωπὴ στοὺς θέματα αὐτὰ εἶναι ἀνεδαφική. Οἱ καλοὶ χριστιανοὶ εἶναι ἀνήσυχοι καὶ περιμένουν συμβουλὴ, κατανόηση καὶ καθαρὲς καὶ τίμιες ἀπαντήσεις». Μποροῦμε νὰ σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν μᾶς ἔδωσαν μιὰ συστηματικὴ διαπαιδαγωγώση στὰ γενετήσια προβλήματα, γιὰ εἶδαν τὸ θέμα κυρίως ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ σωφρονισμοῦ τῶν παθῶν. Παρόλα αὐτὰ ὑπάρχουν στὰ συγγράμματά τους πολλὲς νύξεις ποὺ μποροῦν νὰ συγκεντρωθοῦν, νὰ μποῦν σὲ ἓνα σύστημα καὶ νὰ μᾶς βοηθήσουν σωστά. Σκόπιμο ἐπίσης θεωροῦμε νὰ ἀναφέρουμε ὅτι κατὰ καιροὺς ἀνθρώποι ὑπεύθυνοι τῆς Ἐκ-

δὲν τὸ ζητοῦν καθαρά, γιατί οἱ πνευματικοὶ τους καθοδηγητὲς μερικές φορές δὲν τοὺς ἔδωσαν σωστὸ προσανατολισμό.

Δυὸ γεμάτες δεκαετίες διακονίας στήν ἐξομολόγησι, μὲ πάνω ἀπὸ 40.000 περιπτώσεις, μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ποῦμε ὅτι πέρασε ἡ ἐποχὴ πού οἱ χριστιανοὶ ἔλεγαν πάντα ναι σὲ ὅ,τι τοὺς ἔλεγε ὁ πνευματικὸς τους καὶ ἦταν εὐχαριστημένοι ψυχικά μὲ τὴν ἀπαγγελία τῆς συγχωρητικῆς εὐχῆς, πού ἐπισφράγιζε τὴ λύτρωση ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, ὁ συνειδητὸς χριστιανὸς ἀν προτιμᾶτε, θέλει νὰ διαφωτισθεῖ καὶ μετὰ νὰ συμφωνήσῃ, θέλει νὰ πεισθεῖ καὶ ἔπειτα νὰ ἀφεθεῖ στὴ μέθοδο ἀγωγῆς μας· χωρὶς ὅρους δὲν παραδίδεται. Φυσικά μιλάμε γιὰ τὸ πλῆθος, γιὰ τὴ μεγάλη μάζα τῆς θρησκευτικῆς κοινότητος, γιατί δὲν εἶχαμε ποτὲ τὴν εὐκαιρία, καὶ ἴσως εἶναι καλύτερα ἔτσι, νὰ ἐξομολογοῦμε μόνο χριστιανούς τῶν θερμοκηπίων. Λοιπόν, τὸ ἐξομολογητήριον συνηγορεῖ γιὰ μιὰ ὑπεύθυνη προσπάθεια γενετήσιας διαπαιδαγωγήσεως ὄλων αὐτῶν πού προβληματίζονται γιὰ τὸν ἑαυτό τους ἢ γιὰ ἄλλους.

Οἱ ἐξομολόγοι, πού ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μυστηριακὸ χάρισμα τῆς λυτρώσεως ἀπὸ τὴν ἁμαρτία πού διαθέτουν, ἀθόρυβα κάνουν καὶ ἓνα τεράστιο ἔργο ἀγωγῆς, οἱ Κατηχητὲς, πού ἐθελοντικά διαπαιδαγοῦν χιλιάδες παιδιῶν πού ἐλεύθερα τοὺς ἐμπιστεύονται, οἱ ἱεροκλήρυκες, πού μὲ τὸ κήρυγμά τους δίνουν γραμμὴ ζωῆς στοὺς Χριστιανούς, οἱ ἱερεῖς, πού καθημερινὰ ἔρχονται σὲ ἐπικοινωνία, ἐκούσια ἢ ἀκούσια, μὲ τὰ ἑκατομμύρια τῶν πιστῶν, καὶ ὅλοι γενικά οἱ «ὀπηρέται τοῦ λόγου», τοὺς ὁποίους χρησιμοποιοῦν καὶ κατευθύνει ἡ Ἐκκλησία, ἔχουν ἀνάγκη πρῶτοι αὐτοὶ νὰ διαφωτισθοῦν σωστά, γιὰ νὰ διαφωτίζουν σωστὰ καὶ στὸ προκείμενο θέμα. Ὅλοι αὐτοὶ ζητοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία νὰ τοὺς ὀπλίσει, γιὰ νὰ διεξαγάγουν τὸν ἀγῶνα τους νικηφόρα. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς στερήσῃ τὰ ὄπλα πού ζητοῦν οὔτε δικαιούται νὰ τοὺς ἀφίσει νὰ αὐτοσχεδιάζουν.

Ἄλλὰ στήν ἐποχὴ μας πολλοὶ παράγοντες καὶ ὑπεύθυνοι φορεῖς ἢ καὶ ἀνεύθυνα πρόσωπα ἀκόμη ἐπιχειροῦν μιὰ εἰλικρινῆ δια-

κλήσιας καὶ τῆς Θεολογίας μας ἐπιχείρησαν μιὰ κάποια διαπαιδαγωγήση, χρησιμοποιώντας τὸν ἡμερήσιο τύπο. Π.χ. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος πρ. Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος τὸ 1966 στήν Καθημερινὴ καὶ ὁ καθ. Ε. Θεοδώρου τὸ 1977 στὴ Χριστιανική.

παιδαγωγήση τῶν νέων στὰ γενετήσια προβλήματα ἢ συνδυάζουν τὸ κέρδος μὲ μιὰ φθιγγὴ διαφώτιση. Γιατί δὲν γίνεται ἀντιληπτὸ ὅτι, ἂν ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀναλάβει δική της πρωτοβουλία ἢ ἂν δὲ δεχθεῖ νὰ συνεργασθεῖ μὲ ἄλλους φορεῖς στὸ θέμα αὐτό, ὑπάρχει κίνδυνος ὄχι μόνον νὰ ἀπομονωθεῖ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐγκαταλείψει χωρὶς μάχη τὸ ζωτικὸ αὐτὸ πεδίο δράσεως σὲ ἄλλους, χωρὶς τῆ βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐκφραστοῦν πάντα οἱ σωστὲς ἀπόψεις ἢ ὅτι θὰ τεθοῦν ὡς βάση ὑγιεῖς ἀρχές καὶ θεάρεστοι σκοποί; Μὲ ἄλλα λόγια, ἢ Ἐκκλησία βρίσκειται μπροστὰ στὸ δῖλλημα ἢ νὰ παραδώσει σὲ ἄλλους ἀρμοδιότητες καὶ εὐθύνες δικές της, προδίνοντας ἔτσι τὴν ἀποστολή της, ἢ νὰ ἀνασκουμπωθεῖ μὲ εὐθύτητα καὶ εὐθύνη καὶ στὸ ἔργο τῆς γενετήσιας διαπαιδαγωγήσεως, ὅπως τὸ κάμνει καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς.

Δίκαιο πάντως εἶναι νὰ λεχθεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν κἀθίσει ἐντελῶς μὲ «σταυρωμένα χέρια» καὶ στὸ ζήτημα ποῦ μᾶς ἀποσχολεῖ, ἀλλὰ κατὰ καιροὺς κυκλοφόρησε ἐπίσημες ἐγκυκλίους¹⁹, ἔδωσε γραμμὴ στὰ ὄργανά της γιὰ διαφώτιση τοῦ λαοῦ, κυκλοφόρησε βιβλία²⁰ ἢ δημοσίευσε ἄρθρα σὲ περιοδικὰ, ὄργάνωσε σεμινάρια γιὰ ἐπιμόρφωση εἰδικῶν στελεχῶν

19. 1937, 1968, 1978 γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς τεκνογονίας καὶ τὶς ἐκτρώσεις. Βλ. ΑΛΕΞ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Τὸ πρόβλημα τῆς τεκνογονίας καὶ ἡ ἐγκύκλιος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ 1937, Ἀθήνα 1977.

20. ΑΠΟΣΤ. ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ, Ὁ Πνευματικὸς καὶ τὸ ἔργο του, Ἀθήνα 1959. Πολλοὶ ἱεράρχες καὶ πολλοὶ πρεσβύτεροι κυκλοφόρησαν ἔργα μὲ παρεμφερεῖς σκοπούς, ὅπως π.χ. Ἐξομολογητικὲς ἢ καὶ τεύχη ὑποτυπώδους, ἔστω, διαφώτισεως. Πολλὲς ἀδελφότητες Θεολόγων (π.χ. Ζωή, Σωτήρ, κτλ.) ἔχουν ἐκδώσει ὑπολογίσιμα πάνω στὸ θέμα μας ἔργα, ἂν καὶ τὰ προόριζαν γιὰ ἓνα ὀρισμένον ἀναγνωστικὸ κοινόν. Πιὸ συντονισμένη προσπάθεια ἔγινε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ἑγείσεως, τὸ ὁποῖον, παρὰ τὸν ἱατρικὸν τίτλον του, εἶναι περισσότερο θρησκευτικὴ κίνηση καὶ λιγώτερον ἱατρικὴ ἐκδήλωση. Μερικὰ βιβλία ἀπὸ αὐτὰ ποὺ κυκλοφόρησε εἶναι ἀκριβῶς πάνω στὸ θέμα μας: Π.χ. «Τὸ παιδί καὶ ἡ σεξουαλικὴ διαφώτισις», «Ἡ σεξουαλικὴ σφαῖρα καὶ ὁ νεὸς ἄνθρωπος», «Μικρὰ καὶ μεγάλα μυστικά», δύο βιβλία, τὸ ἓνα γιὰ ἀγόρια καὶ τὸ ἄλλο γιὰ κορίτσια ἀπὸ 16 ἐτῶν καὶ πάνω, «Ἀπὸ τὴν ψυχολογία τοῦ γάμου» κτλ. Καὶ μεμονωμένα ἄτομα, ἐμπνευσμένα ἀπὸ ἐκκλησιαστικὸ ζῆλον, κυκλοφόρησαν κατὰ καιροὺς ἀνάλογα ἔντυπα.

της²¹ ἢ ὄρισε εἰδικὰ μαθήματα στίς δικές της σχολές²². Ὅλα αὐτά, ἂν καί ἀνεπαρκῆ γιά τὸ τεράστιο θέμα μας, εἶναι εὐχάριστα καί ἐνθαρρυντικά καί συνηγοροῦν γιά μιὰ συνέχεια, βελτίωση καί ἐπέκταση τῆς προσπάθειας καί γιά μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση.

Γ'. Ποῖες εἶναι οἱ θέσεις οὐσίας, ποῦ θὰ ὑποστήριζε ἡ Ἐκκλησία σὲ μιὰ προσπάθεια γενετήσιας διαπαιδαγωγώσεως τοῦ λαοῦ;

Ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἡ Ἐκκλησία δεχθεῖ νὰ συμβάλει στὴν προσπάθεια γενετήσιας διαπαιδαγωγώσεως τοῦ λαοῦ, ἐπαληθεύοντα ἔτσι τὴν κλήση καί ἀποστολή της, ξεπηδάει τὸ βασικὸ ἐρώτημα τί θὰ εἶχε νὰ πεῖ στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο πάνω στὸ θέμα. Δηλαδή, ποῖο θὰ ἦταν τὸ περιεχόμενον τῆς διαπαιδαγωγώσεως πού θὰ ἐπιχειροῦσε ἡ ποῖες θὰ ἦταν οἱ βασικὲς θέσεις οὐσίας, πού θὰ ὑποστήριζε ἡ Ἐκκλησία, διαφωτίζοντας ὑπεύθυνα καί καθοδηγώντας σωστά τοὺς ἀνθρώπους; Γιατί εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀκόμη καί στὴν περίπτωση πού οἱ θέσεις τῆς Ἐκκλησίας δὲ γίνουν δεκτὲς ἀπὸ μερικοὺς ἢ ἀπὸ πολλοὺς, οἱ θέσεις αὐτὲς πρέπει νὰ εἶναι γνωστὲς, καθορισμένες ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καί σύμφωνες μὲ τὸ λόγο καί τὸ σχέδιο δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι δηλαδή ἀνάγκη νὰ διατυπωθεῖ συστηματικὰ, ὡς θεολογία τοῦ γενετήσιου ἐνστίκτου, ὅ,τι ἔχει λεχθεῖ ἢ γραφεῖ σποραδικὰ, εὐκαιριακὰ καί ἀσυστηματοποίητα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ διατυπωθοῦν εὐσύνοπτα καί συστηματικὰ καί φρεσκαρισθοῦν, μὲ τὴν ἔννοια τῆς σύγχρονης διατυπώσεως καί ὀρολογίας καί ὄχι τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ὅλες οἱ ἀλήθειες γύρω ἀπὸ τὴν πρόθεση τοῦ δημιουργοῦ γιά τὴν αὐξηση τῶν ἀνθρώπων, γύρω ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τοῦ γενετήσιου ἐνστίκτου, τὴ φυσιολογία καί τὴ λειτουργία του, τὴν ὑγιεινὴ καί τίς εὐεργετικὲς ἐπιπτώσεις του.

Περὶσσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ὄργανο ἢ φορέα γενετήσιας διαπαιδαγωγώσεως, ἡ Ἐκκλησία ἔχει χρέος νὰ μιλήσει γιά τὸ π ο ὕ

21. Σεμινάρια γιά πνευματικοὺς στὴν Ἀθήνα πολλὲς φορές. Σχολὴ Πνευματικῶν στὴν Ἀθήνα 1948-50 καί «Πνευματικὸν Φροντιστήριον Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» στὴν Ἱ. Μονὴ Πεντέλης, ἀπὸ τὸ 1957.

22. Στίς Ἐκκλησιαστικὲς ἢ Ἱερατικὲς σχολὰς διδάσκονται συστηματικὰ τὰ μαθήματα τῆς Ἐξομολογητικῆς, Ποιμαντικῆς καί ἄλλα σχετικὰ.

ὁ δὲ ἡ γ ε ἰ ἡ κ α τ ἄ χ ρ ῆ σ η τοῦ γενετήσιου ἐνστίκτου. Ὁ λόγος δὲν εἶναι μόνο ὅτι ἡ κατάχρηση μπορεῖ νὰ θλάψει τὴν υγεία τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸ θὰ τὸ ποῦν καὶ ἄλλοι, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ εἶναι «ναὸς τοῦ ἐν ἡμῖν ἁγίου Πνεύματος»²³, μαλύνεται, καὶ φυσικὰ ὅτι ἡ ψυχὴ, ὅταν κυριεύεται ἀπὸ τὰ πάθη τῆς γενετήσιας σφαίρας, ἀποπροσανατολίζεται, χάνει τὸν προορισμὸ τῆς καὶ ὁδηγεῖται θαυμασιὰ στὴν ἀποκοπὴ τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ στὸν αἰώνιο θάνατο. Δὲν εἶναι τόσο τὸ δημογραφικὸ πρόβλημα, ποῦ πρέπει πρωταρχικὰ νὰ ἐνδιαφέρει τὴν Ἐκκλησίαν, ὅσο εἶναι ἡ διαπαιδαγώγηση γ ι ἄ τ ἡ σ ω σ τ ἡ χ ρ ῆ σ η τ ο ῦ δ η μ ι ο ο ρ γ ι κ ο ῦ δ ὴ ρ ο υ, ποῦ ὁ Θεὸς χάρισε στὸν ἄνθρωπο.

Ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ προτείνει σ υ γ κ ε κ ρ ι μ ἔ ν ε ς θ έ σ ε ι ς σὰ μέλη τῆς γιὰ τὴν ἀποφυγὴ καταχρήσεων τῆς γενετήσιας σφαίρας, εἴτε οἱ καταχρήσεις αὐτὲς σχετίζονται ἄμεσα μὲ τὸ ἐνστίκτο εἴτε ἔμμεσα τὸ ἐπηρεάζουν καὶ τὸ ἐρεθίζουν. Οἱ προτάσεις ὅμως νὰ εἶναι μελετημένες, ἀντικειμενικὰ ἐφαρμοσίμες καὶ νὰ ταιριάζουν σὲ ἀνθρώπους καὶ ὄχι σὲ ἀγγέλους. Μὲ τίς προτάσεις τῆς ἡ Ἐκκλησία ἔχει χρέος νὰ ἐργασθῆ καὶ γιὰ τὴ δημιουργία τῶν προϋποθέσεων ἐκείνων, ποῦ θὰ βοηθοῦσαν στὴν πρόληψη τῶν ὑπερβολῶν καὶ στὴ σωστὴ ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος. Μπορεῖ νὰ εἶναι εὐκόλο νὰ συστήσει κανεὶς ὅποιαδήποτε μέτρα, ἀλλὰ τὸ θέμα εἶναι πόσο αὐτὰ θὰ ἐφαρμοσθοῦν καὶ θὰ τελεσφορήσουν. Πρέπει ἀκόμη νὰ λεχθῆ ὅτι στὸ θέμα ποῦ μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ φερθεῖ ἔξυπνα καὶ νὰ συνεργασθῆ μὲ ὅλες τίς ὑγιεῖς δυνάμεις τοῦ τόπου γιὰ νὰ ἐπιτύχει στὸ σκοπὸ τῆς. Ἐδῶ μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῆ ἀντιστραμμένο τὸ κυριακὸ λόγιον²⁴. Ὅποιος δὲν εἶναι ἐναντίον μας, εἶναι μαζί μας.

Ἐχομε ἐπίσης τὴ γνώμη ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει πολλοὺς λόγους νὰ ἀποφύγει ὁ ρ ι σ μ ἔ ν ε ς κ ι ν ἡ σ ε ι ς καὶ ἐ ν ἔ ρ γ ε ι ε ς, οἱ ὁποῖες ὄχι μόνο δὲ θὰ τὴν ὠφελοῦσαν ἀν γίνονταν, ἀλλὰ θὰ τὴν ἐξέθεταν ἀνεπανόρθωτα καὶ θὰ συντελοῦσαν στὴ συκοφάντησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς προθέσεων. Τὸ τί δ ἐ ν π ρ έ π ε ι ἡ Ἐκκλησία νὰ κάνει σὲ μιὰ προσπάθεια γενετήσιας

23. Α' Κορ. 6,19.

24. Ματθ. 12,30.

διαπαιδαγωγήσεως, θά μπορούσε νά συνοψισθεῖ στίς ἐξῆς προτάσεις:

—Νά μὴ θάψει τὸ θέμα, ἀγνοώντας ἢ ὑποτιμώντας το,

—Νά μὴν πολεμήσει κάποια προσπάθεια γενετήσιας διαπαιδαγωγήσεως, πρὶν τὴ δεῖ καὶ τὴ μελετήσει,

—Νά μὴ περιορισθεῖ μόνο σὲ εὐχές ἢ σὲ ἐγκυκλίους, νομίζοντας ὅτι ἔτσι ἔλυσε τὸ πρόβλημα καὶ ἐξόφλησε τὸ χρέος της, καὶ

—Νά μὴ προχειρολογήσει, γιὰ τὸ θέμα εἶναι σοβαρό.

Πρωτοπρεσβύτερος

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝ. ΦΟΥΣΚΑΣ, Δρ. Θ. καὶ Φ.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θά λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νά συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νά ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νά δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθήναι (140), Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Τ Ζ Ι Μ Τ Ζ Ο Ο Υ Ν Σ κ. τ. λ.

Στὰ χέρια μας φθάνουν πολλές φορές ύβριστικές επιστολές χιλιαστών ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ. Ὅταν οἱ ἐπιστολογράφοι δὲν εἶναι ἀνώνυμοι, λαμβάνουν ἀπαντήσεις, ποὺ ἀναφέρονται ὄχι βέβαια στὶς ὕβρεις, ἀλλὰ στὰ τυχὸν ἐρωτήματα ποὺ θέτουν.

Τὸ τελευταῖο ἀντιχιλιαστικὸ ἔντυπο τοῦ «Γραφείου Ἀντιμετωπίσεως Αἱρέσεων» τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν μὲ τίτλο «χιλιαστές: θύματα τοῦ Μπροῦκλιν», ἔγινε ιδιαίτερος στόχος τῶν ἐπιστολογράφων μας αὐτῶν. Ἐντύπωσε τοὺς ἔκανε ὁ συσχετισμὸς τοῦ Τζιμ Τζόουνς μὲ τὴ χιλιαστικὴ ὀργάνωσι.

Ἐπειδὴ τὸ θέμα παρουσιάζει γενικώτερο ἐνδιαφέρον, ἀναφερόμαστε στὴ συνέχεια σ' αὐτό. Θὰ ἐξετάσουμε δηλαδή τὴ χιλιαστικὴ ὀργάνωσι κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῶν γεγονότων τῆς Γουϊάνας, γιὰ νὰ δοῦμε κατὰ πόσο καὶ σ' αὐτὴ τὴν κίνησι συντελεῖται συστηματικὰ πνευματικὴ δολοφονία.

Ἐκ πρώτης ὄψεως μὴ τέτοια ἐκδοχὴ θεωρεῖται χωρὶς ἀμφιβολία ὑπερβολικὴ. Ὅποιος ὅμως μελετήσῃ σὲ βάθος τὸ χιλιαστικὸ σύστημα, ὅπως ἐκπροσωπεῖται σήμερα ἀπὸ τὴ «Βιβλικὴ καὶ Φυλλαδικὴ Ἑταιρία Σκοπιὰ τῆς Πενσυλθανίας», καὶ θελήσῃ νὰ ἐπισημάνῃ τὰ ἀποτελέσματά του πάνω στὰ θύματα, θὰ μείνῃ κατάπληκτος. Θὰ διαπιστώσῃ πὼς ἡ ἱκανότητα τῆς ἐλευθέρως σκέψεως, τῆς προσωπικῆς κρίσεως καὶ ἀποφάσεως τῶν χιλιαστῶν ἐξουδετερώνεται συστηματικὰ καί, σιγὰ - σιγὰ, καταστρέφεται τελειῶς:

Ἡ πίστι τῆς ἡγεσίας πρέπει νὰ γίνῃ πίστι τοῦ καθενὸς χιλιαστοῦ, ἢ θέλῃσι τῆς Ἑταιρίας τοῦ Μπροῦκλιν ἐπιβάλλεται σὲ κάθε περίπτωσι, αὐτὴ ἀποφασίζει γιὰ ὅλα· ὁτιδήποτε ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς της πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸ χωρὶς ἀντιρρήσεις,

νά μεταβληθῆ ἀμέσως σέ πράξι, εἶναι ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου, ἢ ὀργάνωσι δὲν ἀσπειρεύεται!

Εἶμαι βέβαιος πὼς ὅλα αὐτὰ δὲν θὰ γίνουν παραδεκτὰ χωρὶς ἀποδείξεις. Γι' αὐτὸ θὰ ἀφήσω τὴν ἴδια τὴ χιλιαστικὴ ὀργάνωσι νά ἐκδηλωθῆ πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Ἴδου τί παραγγέλλει στοὺς ὀπαδοὺς της:

«Ὁ Θεὸς ἐρμηνεύει καὶ διδάσκει, μέσω τοῦ Χριστοῦ, τοῦ πρωτίστου Δούλου, ὁ ὁποῖος μὲ τὴ σειρά του χρησιμοποιοῖ τὸν φρόνιμον δοῦλον ὡς τὸν ὁρατὸν ἀγωγόν, τὴν ὁρατὴ θεοκρατικὴ ὀργάνωσι.» (Σκοπιὰ 1952). Παρόμοιες διδασκαλίαι δημοσιεύονται συχνὰ στὸ ἴδιο περιοδικὸ καὶ δὲν ἀφήνουν καμμιά ἀμφιβολία γιὰ τίς προθέσεις τῆς χιλιαστικῆς ἡγεσίας (τὸ θέμα ἀναλύεται διεξοδικὰ στὸ ἀντιχιλιαστικὸ μας βιβλίο: «Ἡ Σκοπιὰ: Ζωηρότερο φῶς ἢ πυκνότερο σκότος;» Ἀθήναι 1977 σελ. 15 - 39).

Τί ἰσχυρίζεται ἐδῶ ἡ χιλιαστικὴ ὀργάνωσι; Ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Θεὸς φανερώνει τὸ θέλημά του μέσω τοῦ Μπροῦκλιν, μέσω τῆς χιλιαστικῆς ἡγεσίας. Αὐτὴ εἶναι ὁ «ὁρατὸς ἀγωγὸς» τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως, ὁποιοσδήποτε διαταγὲς ἔρχονται ἀπὸ τὸ Μπροῦκλιν, δὲν εἶναι ἐντολὲς ἀνθρώπων, εἶναι διαταγὲς τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά ἐκτελοῦνται χωρὶς καμμιά ἀντίρρηση!

Ἄρνησι ἐκτελέσεως ἐντολῆς τῆς ὀργανώσεως ταυτίζεται μὲ ἄρνησι τοῦ «Ἰεχωβά» καὶ ἐπιφέρει σ' αὐτὸν πού θὰ τὸ ἐπιχειρήσῃ τὴν ὀργήν τοῦ Θεοῦ! Γι' αὐτὸ καὶ ἡ χιλιαστικὴ ἡγεσία συνεχίζει στὸν ἴδιο τόνο τὸ ἄρθρο της:

«Πρέπει νά δεῖξωμε ὅτι κατανοοῦμε αὐτὰ τὰ πράγματα, ἐκτιμῶντας τὴ σχέσι μας μὲ τὴν ὁρατὴ θεοκρατικὴ ὀργάνωσι, ἐνθουμούμενοι τὴν τελικὴ τύχη ἐκείνων πού εἶναι ὅμοιοι μὲ τὸν Κορέ καὶ τὸν Ἀχάν καὶ τὸν Σαοὺλ καὶ τὸν Ὄζία καὶ ἄλλους πού ἐλησμόνησαν τὴ θεοκρατικὴ τάξι.» (Σκοπιὰ 1952).

Ὁ χιλιαστής, λοιπόν, δὲν καλεῖται νά κρίνῃ προσωπικὰ τίς ὁδηγίαι τοῦ Μπροῦκλιν καὶ νά συμμορφωθῆ ἀναλόγως. Πρέπει νά ἐκτιμήσῃ «τὴ σχέσι του μὲ τὴ θεοκρατικὴ ὀργάνωσι». Ἡ σχέσι αὐτὴ μὲ τὴ χιλιαστικὴ ἡγεσία πρέπει νά γίνῃ κανόνας ζωῆς,

γιατί πιστεύει πώς πρόκειται για τὸν «ὄρατὸ ἀγωγὸ τοῦ Ἰεχωβά», ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔρχονται ὅλες οἱ διαταγές!

Κάθε ἀντίρρηση ὀδηγεῖ σὲ φρικτὴ καταστροφή, γιατί καθίστᾷ τὸν «ἀντιφρονοῦντα» ὅμοιο μὲ τὸν Κορέ καὶ τοὺς ὁμοίους μὲ αὐτόν, ποὺ ἀμφισβήτησαν τὴ θεϊκὴ ἡγεσία μὲ φοβερὸς γι' αὐτοὺς συνέπειες. «Καὶ ἠνοιχθῆ ἡ γῆ καὶ κατέπιεν αὐτοὺς καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντας μετὰ Κορέ καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. Καὶ κατέβησαν αὐτοὶ καὶ ὅσα ἐστὶν αὐτῶν ζῶντα εἰς ἄδου, καὶ ἐκάλυψεν αὐτοὺς ἡ γῆ, καὶ ἀπώλοντο ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς. Καὶ πᾶς Ἰσραὴλ οἱ κύκλω αὐτῶν ἔφυγον ἀπὸ τῆς φωνῆς αὐτῶν, ὅτι λέγοντες· μὴ ποτε καταπίῃ ἡμᾶς ἡ γῆ. Καὶ πῦρ ἐξῆλθε παρὰ Κυρίου καὶ κατέφαγε τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄνδρας τοὺς προσφέροντας τὸ θυμίαμα» (Ἀρ.θ. ιστ', 33 - 35).

Ἡ ἡγεσία τοῦ Μπροῦκλιν ἰσχυρίζεται πὺς παρόμοια τύχη περιμένει κάθε χιλιαστή, ποὺ θὰ τολμήσῃ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν ἀπόλυτη αὐθεντία της, νὰ ἀντιτάξῃ τὸ δικό του θέλημα στὰ προστάγματα τοῦ Μπροῦκλιν.

Τὸ ὅτι ἐδῶ ἡ χιλιαστικὴ ὀργάνωσις κατηλεύεται τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ γιὰ δικούς της σκοποὺς δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸ ἀπὸ τοὺς χιλιαστές. Ὁ Κορέ καὶ οἱ ἀνθρωποὶ τοῦ ἀμφισβήτησαν τὴν εἰδικὴ ἱερωσύνη καὶ διεκήρυξαν πὺς δὲν ὑπάρχουν τέτοιες διακρίσεις μεταξύ τοῦ Ἰσραὴλ, «ὅτι πᾶσα ἡ συναγωγὴ πάντες ἅγιοι καὶ ἐν αὐτοῖς Κύριος» (Ἀρ.θ. ιστ', 3). Κάτι παρόμοιο δὲν ἰσχυρίζεται σήμερα ὁ Φράντς καὶ οἱ ἀνθρωποὶ του, δηλαδὴ ὁ Πρόεδρος τῆς χιλιαστικῆς ὀργανώσεως καὶ οἱ συνεργάτες του; Δὲν ἀπορρίπτουν τὴν εἰδικὴ ἱερωσύνη τῆς Ἐκκλησίας; Ἐκτὸς τούτου τί σχέσι μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἡ ἰσραηλιτικὴ θεοκρατία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μὲ τὴ «Μετοχικὴ Ἑταιρία Σκοπιὰ τῆς Πενσυλβανίας»;

Καὶ ὅμως ἡ ἴδια ἰσχυρίζεται πὺς ὁ Θεὸς δὲν πολιτεύεται μὲ ἐπὶ μέρος ἄτομα ἀλλὰ μόνον μὲ αὐτὴ τὴν Ἑταιρία. Μέσω αὐτῆς διαδιβάξῃ τις ἐντολές του, εἶναι τὸ «ὄρατὸ κανάλι του!» Ὁ-

ποιος τολμήσει νά ακολουθήση δική του τακτική, μ' αὐτὸν ὁ Θεὸς δὲν πολιτεύεται, τὸν περιμένει ἡ τύχη τοῦ Κορέ! Ἀλήθεια, τί τὸ διαφορετικὸ ἐκήρυττε καὶ ὁ Τζιμ Τζόουνς στὴ Γουιάνα;

Πολλοὶ ὀπαδοὶ τῆς αἰρέσεως ἐκείνης, «Ναὸς τοῦ Λαοῦ», πού ἀρνήθησαν τὴν ὑπακοήν στὸν Τζιμ Τζόουνς, δολοφονήθηκαν στὸν τόπο. Ὅμως ἄλλοι, ἐλάχιστοι, κατώρθωσαν νά ξεφύγουν καὶ νά σωθοῦν μέσα ἀπὸ τὴ ζούγκλα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει σήμερα καὶ μὲ πολλοὺς χιλιαστές.

Ἰδιαιτέρα μετὰ τὴ φρικτὴ ἀπογοήτευσιν τοῦ 1975 (εἶχαν πῆ πῶς μέχρι τὸ ἔτος ἐκεῖνο θὰ γινόταν ἡ δική μας σφαγὴ καὶ θὰ ἀκολουθοῦσε ἡ διακυβέρνησι τῆς γῆς ἀπὸ τοὺς χιλιαστές, ἰδὲ γιὰ τὸ θέμα αὐτό: «1975 - μιὰ ἀπάτη ἀποκαλύπτεται») αὐτοὶ πού προσπαθοῦν νά φύγουν ἀνέρχονται σὲ δεκάδες χιλιάδες. Ἡ χιλιαστικὴ ὀργάνωσι κάνει τὸ πᾶν νά δολοφονήσῃ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἠθικά. Διαδίδει πῶς «ἀποκόπησαν» ἐπειδὴ ἦσαν «ἀνθρώποι» καὶ τοὺς χαρακτηρίζει: «πονηροὺς δούλους». Δὲν παραλείπει νά τοὺς ἐμπιστευθῇ στὴν «ὀργήν τοῦ Ἰεχωῶθ».

Οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ αὐτοὺς περιπλανῶνται στὴ «ζούγκλα» τῶν διαφόρων αἰρέσεων καὶ ἰδεολογιῶν. Φθάνουν ἀκόμη καὶ στὴν ἀθεΐα, στὴν τελεία ἀδιαφορία γιὰ κάθε τι πνευματικόν. Εἶχαν πιστέψῃ τὴν «αἰθεντία» τοῦ Μπροῦκλιν γιὰ θεϊκὴν. Ἀνακάλυψαν τὴν ἀπάτην. Ἀλλὰ μαζὶ μὲ αὐτὴν γκρεμίστηκε μέσα τους ἡ ἔννοια τῆς αἰθεντίας, ξερριζώθηκε κάθε πίστι, γιὰτὶ φοβοῦνται πῶς πίσω ἀπὸ αὐτὴν κρύβεται μιὰ ἄλλη δικτατορία, σὰν ἐκείνη τῆ «Δικτατορία τοῦ Μπροῦκλιν» (ἰδὲ ἀντιχιλιαστικὸν βιβλίον μὲ τὸν τίτλον αὐτό).

Ὅμως ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοὺς ὑπάρχουν καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ λίγοι, πού κατορθώνουν νά θροῦν τὸ δρόμον πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ μένουσιν σταθεροὶ καὶ ἀμετακίνητοι εἰς τὴν ἐλευθερίαν «ἣ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε» (Γαλ. ε', 1).

Πρεσβ. Ἀντώνιος ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Οἱ φίλοι τοῦ Ἰώβ, ἀντὶ νὰ τὸν συμπονέσουν, ἀκόμη καὶ νὰ τὸν θαυμάσουν, ὅπως τοῦ ἄξιζε, τὸν στηλίτευαν. Ἀπέδειξαν ἔτσι πὼς δὲν ἔβλεπαν καθαρά. Μίλησαν σ' ἓναν ἄλλον καὶ ὄχι στὸν ἴδιο.

Ὁ κάθε ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἓνα πρόσωπο, ἀλλὰ πολλά. Αὐτὰ ποὺ βλέπουν οἱ γύρω του. Ἄλλα πρὸ ὁμορφα ἀπὸ τὸ ἀληθινό. Καὶ ἄλλα, συνήθως τὰ περισσότερα, πρὸ ἄσχημα.

Χρησιμοποιοῦμε ἐδῶ τὸν ὄρθο πρόσωπο μὲ τις δυὸ ἔννοιές του. Τὸν μύχιον ἄνθρωπο καὶ τὴν ὄψη. Στὴ φαινομενολογία τοῦ προσώπου, ἔχουν καὶ οἱ δυὸ πάθος καὶ δόξα. Ἀξιωματέτες. Ἀξιοθαύμαστες καὶ ἀξιοκατάκριτες.

Ἀκόμα ὁμοῦ καὶ στὴν ἴδια του τὴ συνείδηση, τὸ πρόσωπο δὲν εἶναι ἓνα. Ὁ καθένας, γιὰ τὸν ἑαυτό του, μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνα εἶδωλο ποὺ φαίνεται πολλαπλὸ καὶ παραλλαγμένον, σὰν σὲ σπασμένον κάτοπτρο. Κάτι διαφορετικόν, ὑποθετικόν.

Ποῖός ἔχει τὴ διάκριση νὰ ξεχωρίζῃ στὸ πρόσωπό του τί ἀνταποκρίνεται στὴν ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα καὶ τί εἶναι ψευδαίσθησις, ὑποσυνείδητα ποθητή; Παθαίνει μὲ τὸ ἐγὼ του ὅτι καὶ μὲ τὰ εἶδωλα τοῦ περιβάλλοντος. Τὰ ἄλλα πρόσωπα ἢ τὰ ἀντικείμενα ποὺ θεωρεῖ στὸν κόσμον, εἶναι ὅπως τὰ νομίζει; Ἡ πείρα μαρτυρεῖ πὼς, συχνά, ὄχι. Ἐχουν διάφορα πρόσωπα, δηλαδὴ ὄψεις. Τί ὁμοῦ συνδέει τὴν ἐπιφάνεια, τὸ πρόσωπο, μὲ τὸ περιεχόμενό του, τὴν πίσω του ἀλήθεια; Τὴν προβάλλει, τὴν ἀλλοιώνει ἢ, ἀκόμη, τὴν κρύβει;

Τὰ μεθυσμένα μάτια τοῦ ποιητῆ Λι Πὸ εἶδαν τὴ σελήνη μέσα στὰ νερά. Ἐσκυψε νὰ τὴ φιλήσῃ. Καὶ πνίγηκε.

Ἦταν ἡ σελήνη. Ἡ σελήνη ποὺ μάγευε τὴν αἰσθαντικὴ ψυχὴ. Ὅχι ὁμοῦ πάνω στὸν οὐρανόν. Δὲν ἀρμένιζε στὰ γλαυκὰ χάη. Τὴν ἀντιφέγγιζαν τὰ νερά καὶ θαρροῦσες πὼς, ἀπλώνοντας τὸ χέρι, θὰ τὴν ἄγγιζες. Ποῖός ὁμοῦ θὰ τὴν ἔπιανε, ποῖός θὰ τὴν ἄγγιζε ἐκεῖ; Δὲν ὑπῆρχε λοιπόν. Στὸν ἀντικειμενικόν κόσμον, αὐτός

ὁ τόπος τῆς ἦταν ἄδειος ἀπὸ τὴν παρουσία τῆς. Καὶ σήμαινε ὄχι τὸν ἕρωτα, ἀλλὰ τὸ θάνατο.

Γιὰ τὴ φιλοσοφία, ὄχι σπάνια, τὸ ἀληθινὸ, τὸ βέβαιο, τὸ ἐνυπόστατο, εἶναι ἓνα ἐνδεχόμενον. Κανεὶς λοιπὸν δὲν ξέρει ἂν στὸ προσωπεῖο ταιριάζῃ τὸ πρόσωπο. Ὅ,τι φαίνεται, δὲν σημαίνει πὸς καὶ εἶναι.

Ὅμως, ἀπὸ τὰ κατάβαθα τοῦ εἶναι, ὁ ἄνθρωπος διψᾷ τὴν ἀλήθεια. Αὐτῆς τῆς δίψας ἔκφραση εἶναι ἡ φιλοσοφία, ἡ ἀγάπη τῆς γνώσης, σύμφωνα μὲ τὸν γνωστὸ ἀριστοτελικὸ ὄρισμό.

Ἄλλὰ τί ἔκφραση εἶναι; Τραγική. Ἐναγώνια. Γιατὶ οἱ ἐμπειρίες ἀπογοητεύουν. Πιὸ πολὺ ἀπογοητεύουν παρὰ ἐνθαρρύνουν. Ἀκόμη καὶ μὲ τὴν ἄρνηση, δὲν βρίσκεις βεβαιότητα ν' ἀναπαυθῆς. Λέει ὁ Σάρτρ: «Ἡ κόλασή μας εἶναι οἱ ἄλλοι». Νὰ μιὰ τέτοια βεβαίωση, πὺ εἶναι πιὸ παγερὴ καὶ ἀπὸ τὸν ἄκρατο μηδενισμό.

Ἐξω λοιπὸν ἀπὸ τὴ θρησκεία, τὴ συγκεκριμένη θρησκεία, πὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς σάρκωσης τοῦ Ἰησοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τὸ ψάξιμο τῆς ἀλήθειας εἶναι μάταιο. Μιὰ ἐπίκλησή τῆς, στὸ ὄνομα τῆς ἀνυπαρξίας. Μιὰ εἰδωλολατρία πὺ ὀλοένα διαφεύδεται.

Φτωχὴ καρδιά! Θὰ ἤθελες νὰ βρῆς τὴν ἀλήθεια, ὅσο καὶ ἂν σοῦ κόστιζε. Ἔστω καὶ ἂν σήμαινε ὅτι καὶ σὺ τίποτε δὲν εἶσαι.

Γιὰ νὰ βροῦμε τὴ ζωὴ, ἄς τὴ ζητήσουμε ἀπὸ τὸ μοναδικὸ δότῃρα τῆς. Γιὰ νὰ θησαυρίσουμε τὴν ἀλήθεια, ἄς κάνουμε ἔργο μας τὴ θέλησή του. Τὸν ἀκοῦμε μὲς ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ προσφῆτη του: «Λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἀλήθειαν καὶ κρίμα εἰρηνικὸν κρίνατε ἐν ταῖς πύλαις ὑμῶν καὶ ἕκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ λογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν» (Ζαχ. η' 16-17).

Στὸ ἔδαφος τῆς ἠθικῆς φυτρώνει καὶ θάλλει τὸ ἄνθος τῆς θεογνωσίας καὶ τῆς ἀνθρωπογνωσίας. Ἄν λὲς τὴ μέσα σου ἀλήθεια στὸν πλησίον σου καὶ ἂν δὲν θέλῃς νὰ βλέπῃς ὅ,τι κακὸ ἔχει ἐκεῖνος μέσα του, κατέχεις τὴν ἀλήθεια.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

360. Εἰς τὸ βάπτισμα μερικοὶ ἱερεῖς πρὸ τοῦ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...» ἐκφωνοῦν «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Εἶναι τοῦτο ὀρθόν; (Ἑρώτησις Αἰδεσιμ. Ε. Ο. Ι.).

Στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 354 ἐρώτησι: ἔγινε λόγος γιὰ τὴν σύνδεσι βαπτίσματος καὶ θείας λειτουργίας. Ἐκεῖ γράφαμε ἢ ψαλμῶδι τοῦ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...» εἶναι ὑπόλειμμα τῆς ἀρχαίας πράξεως κατὰ τὴν ὁποία βάπτισμα καὶ θεία λειτουργία ἦταν ἀρρήκτως συνδεδεμένα. Τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...» εἶναι ὁ ἀντὶ τρισαγίου ψαλλόμενος ὕμνος κατὰ τὴν βαπτισματικὴν λειτουργίαν, ὅπως γίνεται μέχρι σήμερα κατὰ τὸ Μέγα Σάββατο καὶ κατὰ τὶς ἄλλες δεσποτικὰς ἑορτὰς. Πολλὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα ποῦ περιέχουν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, σταματοῦν τὴν ἀκολουθίαν στὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ ἐνδεικτικὰ σημειῶνουν ὅτι ἐφεξῆς τελεῖται ἡ θεία λειτουργία. Τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...», τὰ ἀναγνώσματα καὶ ἡ ἐκτενὴς ποῦ ἀπαντοῦν στὰ νεώτερα χειρόγραφα καὶ στὰ σημερινὰ μας ἔντυπα εἶναι τὰ λείψανα αὐτῆς τῆς συνδέσεως, τὰ εἰδικὰ δηλαδὴ βαπτισματικὰ στοιχεῖα τῆς θείας λειτουργίας ποῦ ἐτελεῖτο ἀμέσως μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ συνημμένως πρὸς αὐτό.

Ἡ θεία ὁμως λειτουργία ἦτο καὶ εἶναι, κατὰ τὸν Συμεῶν Θεσσαλονικῆς, «τέλος πάσης τελετῆς καὶ θείου μυστηρίου παντὸς σφραγίς ἢ ἱερὰ κοινωνία» (Διάλογος, κεφ. 282 καὶ 68). Ἔτσι ὄχι μόνον τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα μυστήρια καὶ οἱ ἱερὰς τελεταὶ ἐτελοῦντο ἢ καὶ τελοῦνται ἀκόμη συνηνωμένως πρὸς τὴν θείαν λειτουργίαν, ὅπως οἱ χειροτονίαι, τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ, ὁ γάμος, τὸ εὐχέλαιο, ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, ἡ μοναχικὴ κουρά, ὁ καθαγιασμὸς τοῦ ἁγίου μύρου, ἀκόμη καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ. Τὸ μεταβατικὸν σημεῖον ἀπὸ τῆς τελεσιουργίας οἰασθῆποτε ἀπὸ αὐτὰς τὶς ἀκολουθίας πρὸς τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας εἶναι ἢ ψαλμῶδι τοῦ τρισαγίου ὕμνου, ἢ τοῦ ἀντ' αὐτοῦ ψαλλομένου διδλικοῦ στίχου «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...». Τὸ τρισάγιον ἦταν ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας ἓνα εἶδος εἰσοδικικοῦ ὕμνου γιὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, χαρακτηριστὸν τὸν ὁποῖον διατηρεῖ ἐν μέρει ἀκόμα καὶ σήμερα. Στὴν μεταγενεστέρα πράξι ἔχομε μιά γενικὴ σχεδὸν τάσιν ἀποδεσμεύσεως τῆς τελεσιουργίας;

των μυστηρίων από την θεία λειτουργία για πολλούς και διαφόρους λόγους. Σήμερα, ως γνωστόν, μόνον οι χειροτονίες, ο καθαγιασμός του μύρου και τα έγκαίμα των ναών εξακολουθούν να συνδέονται αναποσπαστως προς αυτήν, όσες δηλαδή τελετές τελούνται σπανίως και μάλιστα μόνο από άρχιερέα. Η άρχιερατική πράξις ήταν πάντοτε συντηρητικότερα και ακριβεστέρα. Στις άλλες περιπτώσεις διεσώθησαν ίχνη της παλαιάς συνδέσεως στην σημερινή πράξι και στα έντυπα λειτουργικά βιβλία. Έτσι, για να παραλείψουμε το βάπτισμα, στον γάμο έχουμε τα αναγνώσματα της θείας λειτουργίας, την έκτενη, το «Πάτερ ήμών» και το κοινωνικό, στο ευχέλαιο τα αναγνώσματα και την έκτενη, στη μοναχική κουρά την συναπτή του τρισαγίου και το τρισάγιο (άντ' αυτού το «Όσοι εις Χριστόν...»), στον άγιασμό το τρισάγιο, τα αναγνώσματα και την έκτενη κλπ. Σε χειρόγραφα, που μās διασώζουν για την συνέχισι της θείας λειτουργίας μετά την άκολουθία του μυστηρίου, έχουμε και άλλα λείψανα της θείας λειτουργίας στις διάφορες ακολουθίες, όπως έκφωνήσεις, συναπτές, ευχές κεφαλοκλισίας, το τρισάγιο κλπ.

Στην θεία λειτουργία το τρισάγιο εισάγεται με την γνωστή ευχή «Ό Θεός ό άγιος...» που κατακλείεται με την έκφώνησι: «Ότι άγιος ει ό Θεός ήμών...». Παλαιότερα, μέχρι τον Ι' αιώνα, της ευχής του τρισαγίου προηγείτο και «ή συναπτή του τρισαγίου» ή «ή αίτησις του τρισαγίου», δηλαδή τα ειρηνικά, που δέν ειχαν ακόμη μετατεθι στην αρχή της λειτουργίας, δηλαδή πρό των αντιφώνων, ή σ' ένα μεσοδιάστημα έλέγοντο δυο φορές, και στην αρχή ως συναπτή πρό των αντιφώνων και πρό του τρισαγίου. Όταν επεκράτησε ή μετάθεσις των στην αρχή, ή συναπτή του τρισαγίου περιεστάλη στο διακονικό «Του Κυρίου δεηθώμεν» και, για να δηλωθι προφανώς ή παράλειψις της, στο τέλος της έκφωνήσεως «Ότι άγιος...» παρενέβαινε και πάλι ό διάκονος με το «και εις τους αιώνας των αιώνων», για να επιβεβαιώση τρόπον τινά την γενομένη περικοπή και να δώση στον χορό το σύνθημα της ενάρξεως της ψαλμωδίας του τρισαγίου ύμνου.

Κατά την σύνδεσι λοιπόν βαπτίσματος ή άλλης άκολουθίας προς την θεία λειτουργία πρέπει να έννοηθι ότι έλέγετο και ή ευχή του τρισαγίου ύμνου και, φυσικά, και ή έκφωνησις της «Ότι άγιος...», παλαιότερα δέ και ή συναπτή του τρισαγίου ή στους νεωτέρους χρόνους ή επιτομή της («Του Κυρίου δεηθώμεν»). Σε μερικούς μάλιστα κώδικες σημειώνεται ρητώς ότι «γίνεται συναπτή» ή «ευχή τρισαγίου» και κατόπιν φάλλεται το τρισάγιο. Στην σημερινή πράξι και στα έντυπα που την αποτυπώνουν και προϋποθέ-

των τῆν τέλεσι τῶν μυστηρίων καὶ τῶν ἄλλων τελετῶν χωριστά ἀπὸ τῆν θεία λειτουργία, δὲν τηρεῖται πάντοτε ὁμοίμορφος τάξις ὡς πρὸς τῆν μορφήν ποῦ θὰ πάρῃ ἡ ἀκολουθία μετὰ ἀπὸ τῆν ἀποδέσμευσί τῆς ἀπὸ τῆν θεία λειτουργία. Ἀνάλογα μετὰ τῆν ἐποχὴν ποῦ ἔγινε ἡ ἀποδέσμευσις τῆς ἡ ἀνάλογα μετὰ τῆν τοπικὴν παράδοσι ποῦ ἐκπροσωποῦν, ἔχομε ἄλλοτε ἄλλα καὶ ἄλλοτε πάλι ἄλλα στοιχεῖα. Γενικῶς παραλείπεται ἡ εὐχὴ τοῦ τρισαγίου. Ἡ συναπτὴ τοῦ ὅμως, δλόκληρη μάλιστα, κατὰ τῆν ἀρχαιοτέρα τάξι, ἔχει διατηρηθῆ στῆν ἀκολουθία τοῦ μεγάλου μοναχικοῦ σχήματος, ποῦ, ἀσφαλῶς ἐπειδὴ δὲν τελεῖται συχνά, διατηρεῖ μιὰ ἀρχαιοπρεπεστέρα μορφή. Ἔτσι στὸ Εὐχολόγιο μετὰ τῆν κουρὰ παρατίθενται τὰ εἰρηνικά τῆς θείας λειτουργίας, στὰ ὁποῖα παρεμβάλλονται οἱ εἰδικές αἰτήσεις ὑπὲρ ἐκείνου ποῦ ἔλαβε τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα. Τὰ εἰρηνικά κατακλείονται μετὰ τῆν ἐκφώνησι τῆς εὐχῆς τοῦ τρισαγίου «Ὅτι ἅγιος...» καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ ψαλμωδία τοῦ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἔβαπτίσθητε...» ἀντὶ τοῦ τρισαγίου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τάξις τῆς μοναχικῆς κουρᾶς ἀπομιμνεῖται τῆν τάξι τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου βαπτίσματος («δεύτερον βάπτισμα»), θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποθέσωμε ὅτι καὶ στὸ ἅγιο βάπτισμα παλαιότερα κάτι ἀνάλογο θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεται.

(Συνεχίζεται)

Φ.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνη, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἀγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. (Σχόλια). — **Κ. Γ. Μπόνη**, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἐπὶ τῆ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Πολύκαρπα Ἀνθολογήματα ἐκ τοῦ Βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. «Ἡθοβιογραφικά». — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Λειτουργικά στοιχεῖα ἐν τοῖς ἔργοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Προσκλητήριον Σωτηρίας. — **Πρωτοπρεσβ. Κων/νου Φούσκια**, Δρ. **Θ. καὶ Φ.**, Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας σὲ μιὰ προσπάθεια γενετήσιας διαπαιδαγωγήσεως τοῦ λαοῦ. — **Πρωτοπρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου**, Τζιμ Τζόουνς κ. τ. λ. — **Βασ. Μουστάκη**, Κάποια ἄλλα πρόσωπα. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικῆς, κανονικῆς καὶ ἄλλες ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.